

3000 258245 - 31

300 8638 - 12

הודעה על אישור תכנית מס' 308-0127860
פורסמה בילקוט הפרסומים מס' 7047
ביום 28.5.15

הודעה על הפסדת תכנית מס' 308-0127860
פורסמה בילקוט הפרסומים מס' 6930
ביום 3.12.14

סקר שימור מחנה 80

חוק הליכי תכנון ובניה להאצת הכניה למגורים
(הוראת שעה), התשע"א 2011
משרד הפנים - מחוז חיפה
הוועדה לדירור לאומי החליטה ביום: 9.3.15
לאשר את התוכנית
☒ התוכנית לא נקבעה טענה אישור השר
☐ התוכנית נקבעה טענה אישור השר
י"ר הוועדה לדירור לאומי תאריך: 4.5.15

יוני 2014

הוכן עבור: סיטי לינק השקעות בע"מ

30-04-2015
נתקבל
תיק מס'

רון-שואף אדריכלים, קיבוץ נצר סירני 70395 . טל': 08-9150560 , 054-7258088

יועץ אדריכלים
מתכננים ונוף
בע"מ

מבוא

מתחם מחנה 80 הינו מחנה צבאי טובל בעצי אקליפטוס ומוקף שטחים פתוחים חקלאיים. מחנה 80 היה חלק ממערך רחב של מחנות צבא בריטים שהוקמו באזור המושבות פרדס חנה וכרכור. עם הקמת מדינת ישראל בשנת 1948 המחנה עבר לידי צה"ל תוך שמירה על שמו המקורי "camp 80" בתרגום לעברית.

שנת ההקמה המדויק של המחנה טרם ידוע לנו. במפה משנת 1932 עדיין לא נראה בינוי בשטח המחנה העתידי, התיעוד הראשון של בינוי במחנה מופיע במפה בשנת 1938, מכאן ההנחה שהמחנה הוקם בשלהי שנות ה-30. תשתיות הדרכים הראשיות הקיימות כיום במחנה נותרו כשהיו עוד מימי הקמתו ע"י השלטון הבריטי.

מטרת סקר זה היא לתעד ולבחון את הערכים ההיסטוריים, האדריכליים, הנופיים והתרבותיים-חברתיים הבאים לידי ביטוי במתחם המחנה. במסגרת הסקר נעשה מחקר היסטורי כולל סקירת ארכיונים וסיוורים. נסקרו בשטח המחנה מבנים קיימים, צמחייה, שטחים פתוחים ונקודות מבט. בתהליך איסוף החומר ובדיקת מקורות מידע כמקובל בסקרים מסוג זה נתקלנו בקשיים רבים במציאת ובקבלת חומרים ומידע על המחנה וסביבתו, ככל הנראה בשל סיווג ביטחוני.

ברצוני להודות לכל מי שתרום ועזר בגיבוש סקר תיעוד זה:

רס"ר יוסי טרגנו – רס"ר בסיס מחנה 80

סרן אסתי אילגייב וטור' יוסי בסון – יח' השימור, אגף ההנדסה והבינוי צה"ל

אדר' שרי מארק – יועצת שימור משרד הביטחון

אדר' נעמן בלקינד – יעד אדריכלים ומתכנני ערים ונוף בע"מ

גב' צביה גורש – בית הראשונים, המרכז לתולדות פרדס חנה – כרכור

גב' לירון פרחי – 'סיטילינק' השקעות בע"מ

כמו כן ברצוני להודות לאדר' אביבית לוי ממשרדי על הסיוע בעריכת סקר זה.

אוריאל שואף-רון

אדריכלית ליבנה שואף-רון
יוני 2014

ראש ממשלה דוד בן גוריון מבקר במחנה 80, שנה לא ידועה
מקור: אתר ההנצחה ומורשת הנח"ל

תוכן עניינים

2	מבוא
3	תוכן עניינים
4-7	נתונים כלליים וסטטוסטוריים
8-10	רקע היסטורי
11-14	מפות ותצלומי אויר היסטוריים:
15-19	תצלומי אויר
20-31	מסמכים ותמונות היסטוריות
32-36	מצב קיים
37-42	ניתוח האתר
43-44	הערכת האתר
45	הצהרת עורכת המסמך
46	מקורות מידע

נתונים כלליים
וסטטוריים

נתונים כלליים

- מיקום: מחנה 80, דרום פרדס חנה כרכור, גובל בכביש 65 ובכביש 652.
מחוז חיפה, מרחב תכנון מקומי: שומרון, רשות מקומית: פרדס חנה כרכור

גוש: 10106, חלקות בשלמותן: 4-8, 12-14, 37-45.

חלקות בחלקן: 3, 9-11, 24, 26, 28, 32, 33, 50.

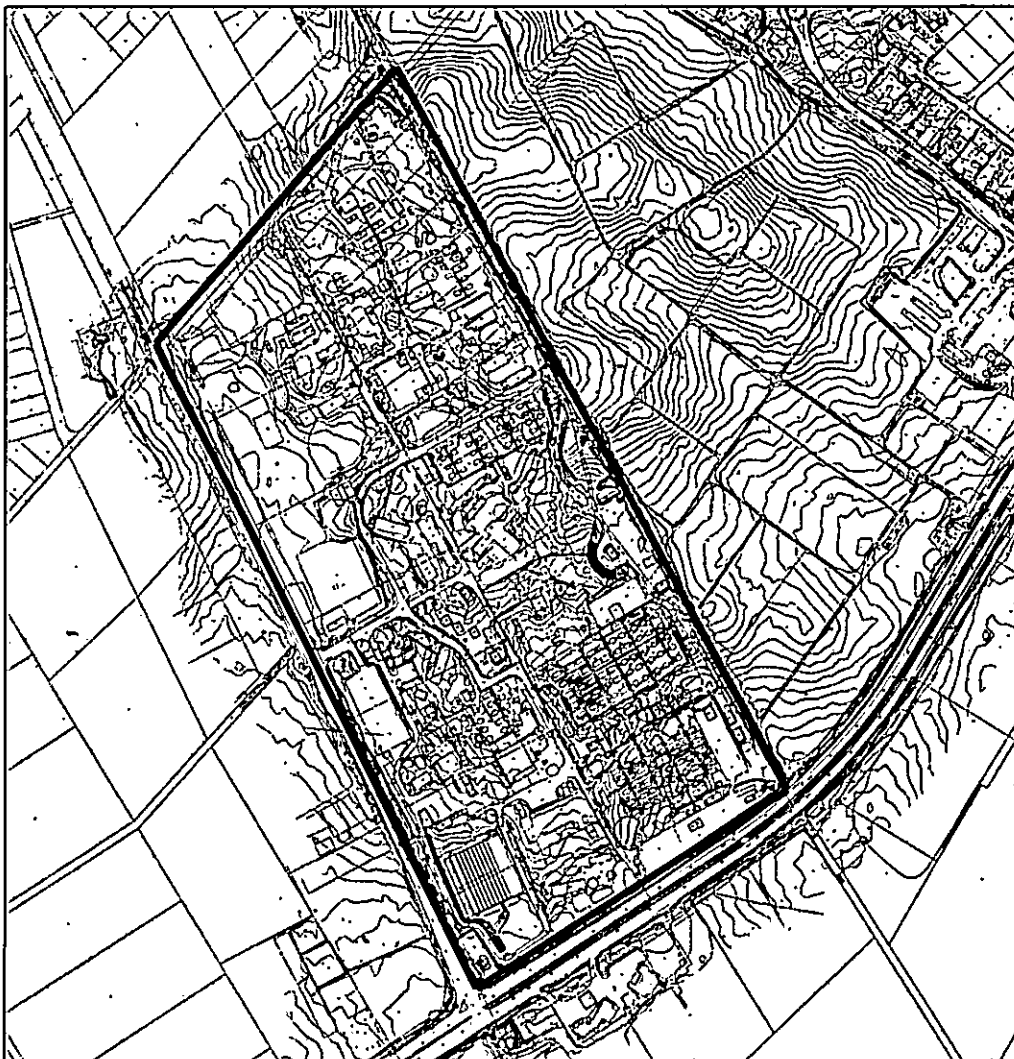
גוש: 10107, חלקות בחלקן: 25, 26, 28, 29, 36, 325.

- קואורדינטה X: 707.750

קואורדינטה Y: 199.000

- בעלות: רשות מקרקעי ישראל ומועצה מקומית פרדס חנה כרכור

- תאור האתר: מחנה שהוקם ע"י הבריטים בתקופת המנדט, ככל הנראה בסוף שנות השלושים של המאה העשרים. לאחר הקמת המדינה הוסב המתחם כולו למחנה צבאי ועד היום בשימוש צה"ל. גובל בשטחים חקלאיים מכל הכיוונים.

מפת מדידה, ללא קנ"מ
במסגרת אדומה אזור מחנה 80

סקר שימור מחנה 80

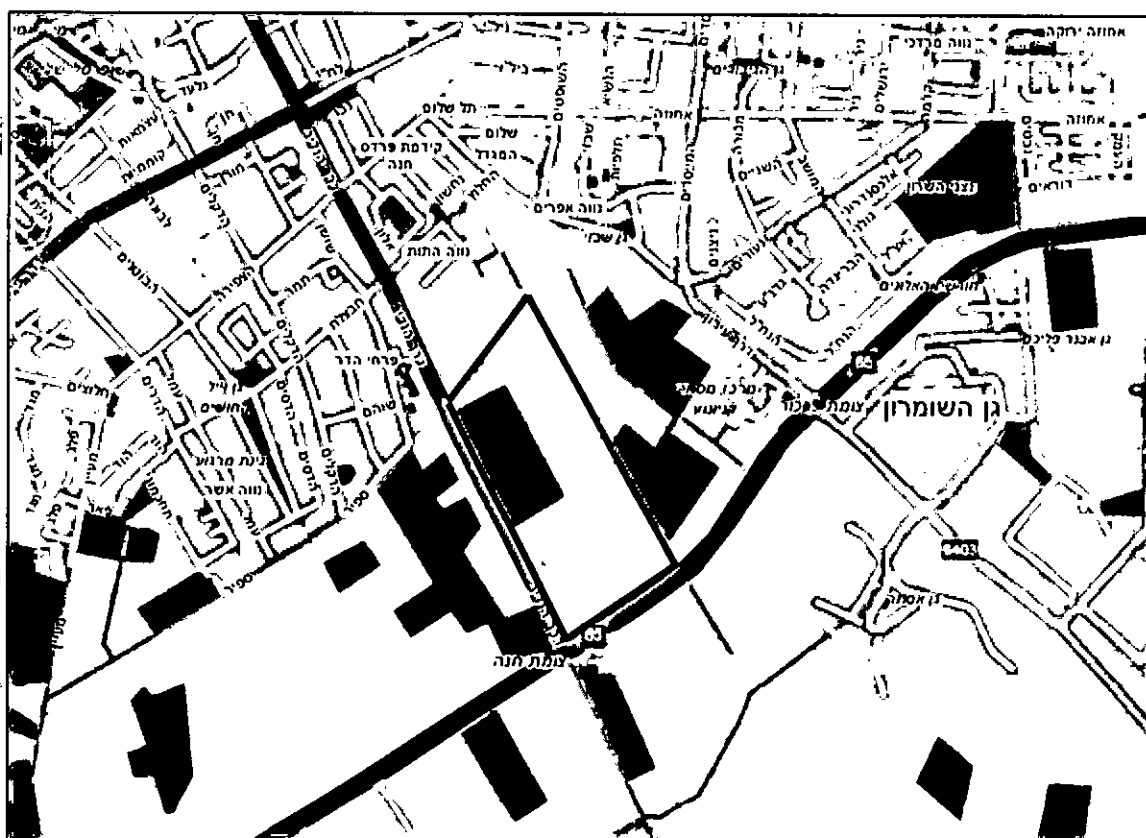

נתונים סטטוטוריים

- שם התכנית: פרדס חנה כרכור, מחנה 80
- מספר תכנית: 353-0127860
- שטח התכנית לפי מצב מאושר כ-306 דונם.
- שטח התכנית המוצעת: כ-306 דונם.
- יחידות דיור בתכנית המוצעת: 1,134
- יעוד ושימושים לפי תכניות תקפות: קרקע חקלאית
- שימוש בפועל: מחנה צבאי
- האתר אינו מוכרז לשימור ולא נמצאה רשימת שימור מקומית
- האתר אינו כלול בשטח עתיקות מוכרז

הערה:

נתונים סטטוטוריים לפי שלב הגשה, מעודכן למאי 2014

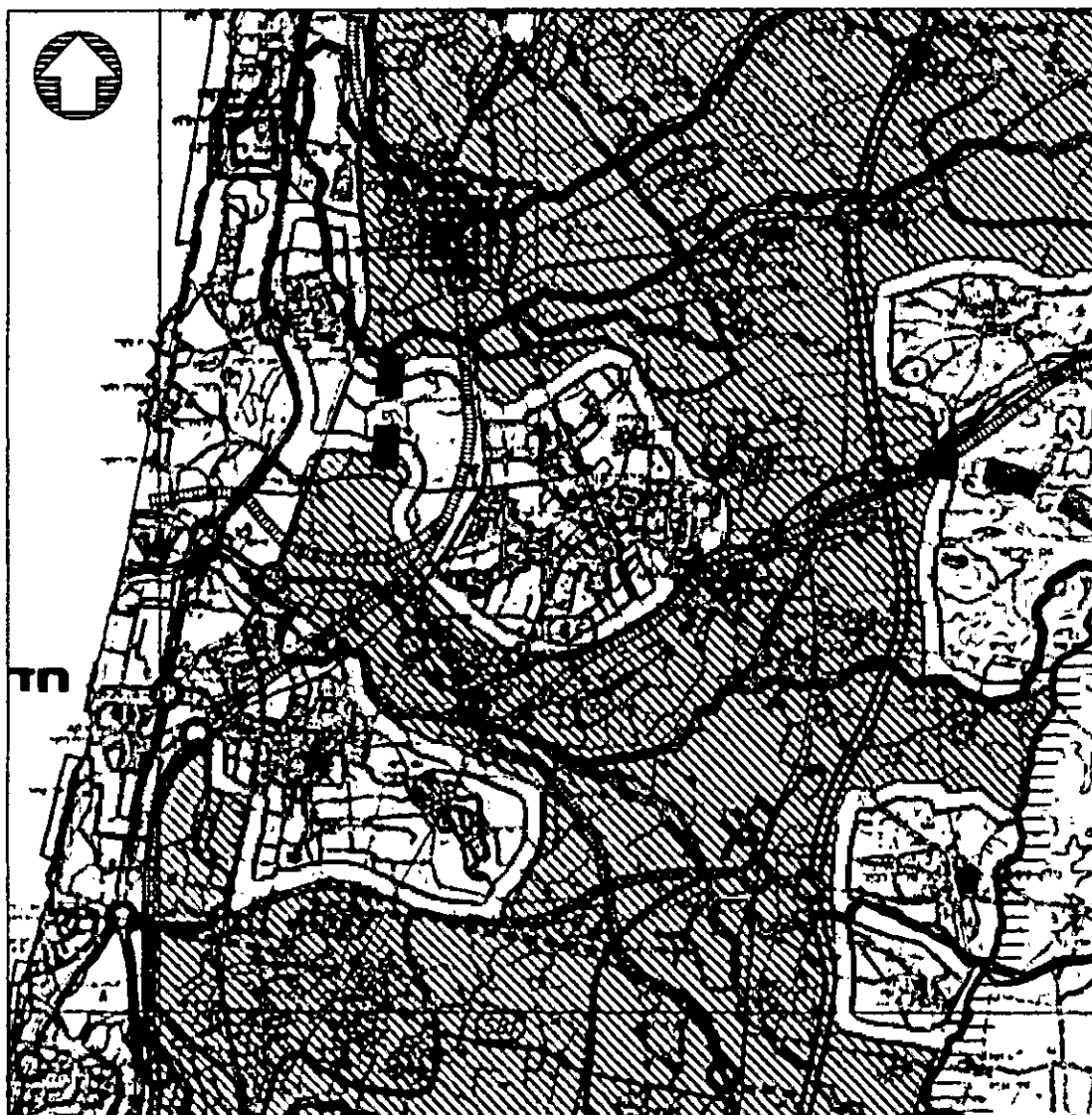

מפת התמצאות, ללא קנ"מ
במסגרת אדומה אזור מחנה 80
מקור: אתר האינטרנט ymap

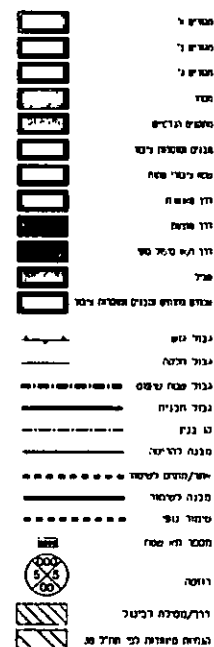
סקר שימור מחנה 80

נתונים כלליים
וסטטוריים

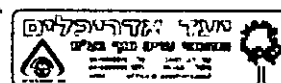
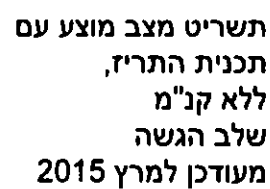

תמ"א 35-תשריט מרקמים
קני"מ 1:100000

מרקם שמור משורב	
מרקם עירוני	
מכרור נופי	
שמורוח וגנים	
יער יער	
שטח בני	
רצועה נחר	
רצועה נח	
ררכים ומחלפים	
מסילות רכבה ותחנות	

תשריט מצב מוצע,
ללא קנ"מ
שלב הגשה
מעודכן למרץ 2015

סקר שימור מחנה 80

פרקים עיקריים בתולדות מתחם מחנה 80

תחילתן של המושבות:

תחילתה של המושבה פרדס חנה: בשנת 1924 מיסד הברון דה רוטשילד את פיק"א, החברה להתיישבות יהודים בא". חברה זו קונה חלק מאדמות ע'ביה מידי בעלי הקרקעות ומתקבלת החלטה להקים את המושבה פרדס חנה.

בשנת 1929 נוסדה המושבה אשר תוכננה כמושבה חקלאית שתתבסס על מטעי הדריס.

כלכלת המושבות פרדס חנה וכרכור התבססה ברובה על ענף הפרדסנות. תחום חקלאי זה קקס כמעט לחלוטין בזמן מלחמת העולם השניה, זאת מכיוון שלא ניתן היה לשווק את התוצרת מעבר לים ולא היה ניתן להמשיך בגידול ותחזוקת עצי ההדר.

בשל מיקומו הגאוגרפי - אסטרטגי של הישוב, אחד הגורמים שסייעו כלכלית לתושבים המקומיים להתגבר על המשבר הכלכלי היה בניית מחנות צבאיים שהוקמו על ידי הצבא הבריטי באזורים שונים בתחומי הישוב וסביבותיו. המחנות היוו מקום עבודה ופרנסה למתיישבים, הן בעת הקמתם והן בשל הצורך באחזקתם. לפי עדויות היסטוריות, לשם הקמת המחנה הופקעו מתושבי הישובים הסמוכים לשטחי המחנות העתידיים לקום חלק מהאדמות החקלאיות שהקיפו את המושבות ופרדסים רבים נעקרו.

'מחנה 80' נקרא 'camp 80' בתקופת השלטון הבריטי, לפי עדות מנהלת בית הראשונים המחנה כונה כך כיוון שהתמקם בחלקה מספר 80. המחנה נבנה דרומית למושב פרדס חנה והיה אחד המחנות מתוך מערך גדול של מחנות צבא בריטיים שהוקמו בסביבות פרדס חנה כרכור. גבולו הדרומי של המחנה ישב על דרך ראשית בתוואי צפון-דרום המובילה לודאי ערה (כיום כביש 65) והיה מוקף שטחים חקלאיים מכל עבריו.

הבסיס שימש את חיל השיריון הבריטי שהכיל גם את גדוד מובילי הפרדות.

עפ"י מסמכים היסטוריים, החיילים הבריטים נהנו גם משירותים שונים שהציעו להם המתגוררים כגון בתי קפה, חנויות ובתי קולנוע וכתוצאה מכך נרקמו קשרים חברתיים בין החיילים למקומיים. כאשר קשרי הידידות התחזקו, חיילים בריטים אף הוזמנו להשתתף באירועים משותפים ולהתארח בבתי המקומיים.

התקפות מחתרת האצ"ל על המחנה

במסגרת פעולות ההתנגדות לבריטים בארץ, באפריל 1948 השתלטו אנשי האצ"ל על המחנה והחרימו כמויות גדולות של נשק ותחמושת.

תאור המתקפה כפי שמתואר באתר הרשמי של האצ"ל:
 "כח (בפיקודו של אליהו טמלר), שמנה 5 לוחמים, מחופשים כחיילים בריטים, יצא לפעולה מבסיס האצ"ל בשוני, ליד בנימינה. אחת המשאיות, מכוסה בברזנט, התקרבה אל שער המחנה הצבאי, ובעוד הנהג מציג בפני הזקיפים את תעודותיו, יצאו מתחת הברזנט עשרה לוחמים. הם גברו בנשק שלהם על שני הזקיפים מהמשטרה הצבאית וכלאו אותם בחדר המשמר. שני השוטרים הצבאיים נצטוו לפשוט את מדיהם ולמסור אותם לידי שני לוחמי אצ"ל. ה"שוטרים" החדשי תפסו את מקומם ליד השער ופתחו את המחסום בפני המשאית ועוד שלוש משאיות שבאו בעקבותיה. הלוחמים פוצצו את מכשירי - הקשר שנמצאו במחנה, וחדרו למחסן הנשק לאחר שגברו על שומרי. בעודם טוענים את השלל הרב במשאיות, נפתחה עליהם אש מתותחים קלים ומזחל"ם שהגיע למקום. לוחמי האצ"ל השיבו אש, ואחד מהם פרץ את דלת המזחל"ם וחיסל את צוותו. בסיום הקרב רוכז השלל - מזחל"ם, מרגמה 3 אינטש, תותח קל, 35 מקלעי "ברן", 701 רובים, 65 תת מקלעים ותחמושת רבה - ופוזר במחסנים שונים בזיכרון-יעקב ובסביבתה. בחילופי האש נהרג לוחם האצ"ל, יצחק קוה. אבידות הבריטים הסתכמו ב-8 אנשי צבא, בהם מפקד המחנה בדרגת קולונל."

עם העברת השליטה במחנה לידי מדינת ישראל דרשו אנשי פרדס חנה וכרכור פיצויים עבור השטחים החקלאיים שנלקחו מהם בתקופה הבריטית, כמו כן הועלה הרעיון להכין תכנית שיקום לפרדסים שהושחתו ע"י הצבא הבריטי.

לאחר הקמת מדינת ישראל המחנה הפך לבסיס של צה"ל. בשנת 1948, בעיצומה של מלחמת העצמאות התקבלה החלטה בממשלה להוציא צו אימונים במשך חודשיים לנערים ילידי 1931, זאת בגלל מחסור בכח אדם. כך הפך מחנה 80 לבסיס האימונים המרכזי של הגדנ"ע. גדוד זה השתתף בקרבות רבים ותרם רבות במלחמה. בקיץ 1948 נמסר חלק ממחנה 80 לגדוד נהגי הפרדות והפך לבסיס העיקרי. משם נשלחו הנהגים והבהמות לעזרה בתקופת המלחמה. רוב המגויסים היו עולים חדשים וניתנה להם הכשרה צבאית בסיסית מעטה. גדוד זה היה פעיל במחנה עד שנת 1951. בשנים 1951-1955 הועבר הבסיס לידי בה"ד 1, בסיס הדרכה מרכזי להכשרת קצינים בצה"ל.

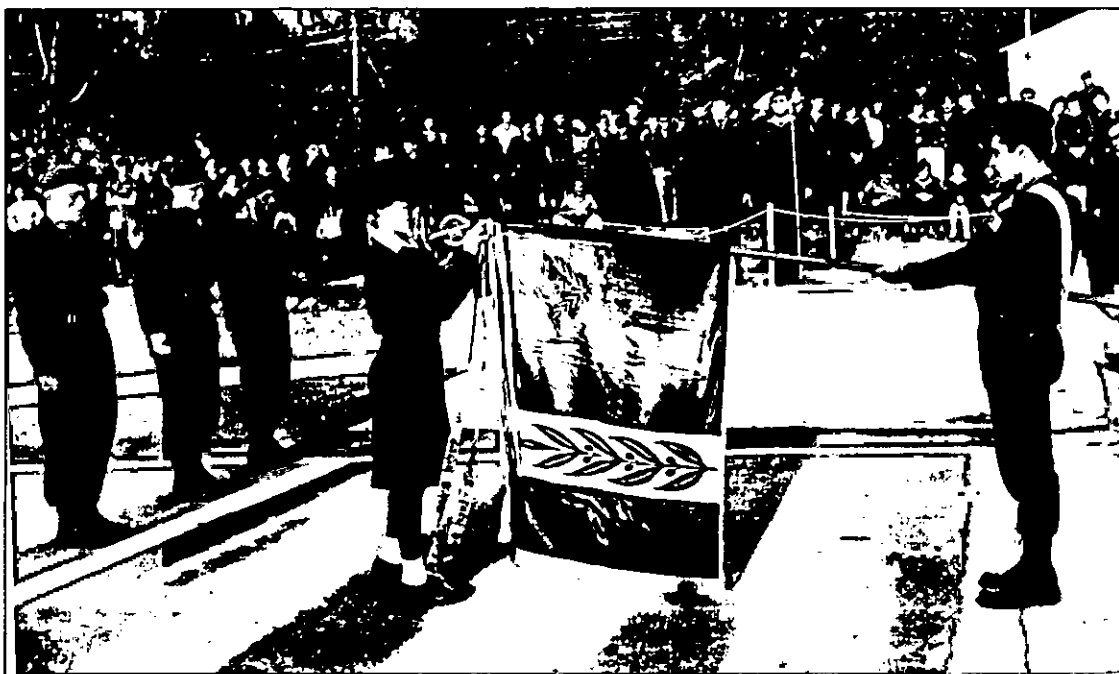

משנת 1955 עד סוף שנות ה-90 הוסב המחנה לבסיס האימונים של הנח"ל. כיום המחנה משמש כבסיס טירונים צבאי השייך למערך המגל ומכונה בט"ר דותן.

אתר ההנצחה ומורשת הנח"ל מתאר את הקשיים של חיילי הגדנ"ע הראשונים במחנה: "כאמור, הצעדים הראשונים נעשו במסגרת הגדנ"ע. הגדנח"ל הזה היה מין יצור מוזר, הימים היו ימי ראשית המדינה. הצבא עוד לא היה צבא במלוא מובנו של המושג. המדים לא היו מדים, אלא ערב-רב של בגדים; ומעל לכל – הפעילויות הראשונות נערכו תחת עיניהן הפקוחות של... אמהות, אשר באו להשגיח-מקורב שה"ילדים", לא יתאמנו בלילות בלי אפודות. בעיית המפקדים היתה איך לסגור את השערים של המחנה בפני ההורים, שבאו לבחון כיצד מתגלגלים העניינים.

המתגייסים הצעירים התאמנו במחנה 80, ליד פרדס-חנה, מחנה האימונים המרכזי של הגדנ"ע, וברבות הימים – של הנח"ל. הבסיס היה מחנה מוזנח, ששימש קודם לכן גדוד מובילי פרדות בריטי. האימונים נערכו חרף קשיים עצומים באספקת מזון וציוד. על מפקדים, למשל, נאסר ללכת במכנסיים ארוכים כל עוד היו במחנה טירונים, שלא זכו לקבל מכנסיים כאלה. המפקדים גם הוסיפו ללון באוהלים, ולא בצריפים שהועמדו לראשותם, כדי לא להינות מזכויות-יתר, להן לא זכו חניכיהם הצעירים, אשר לא סיימו את לימודיהם התיכוניים מכורח צו-השעה".

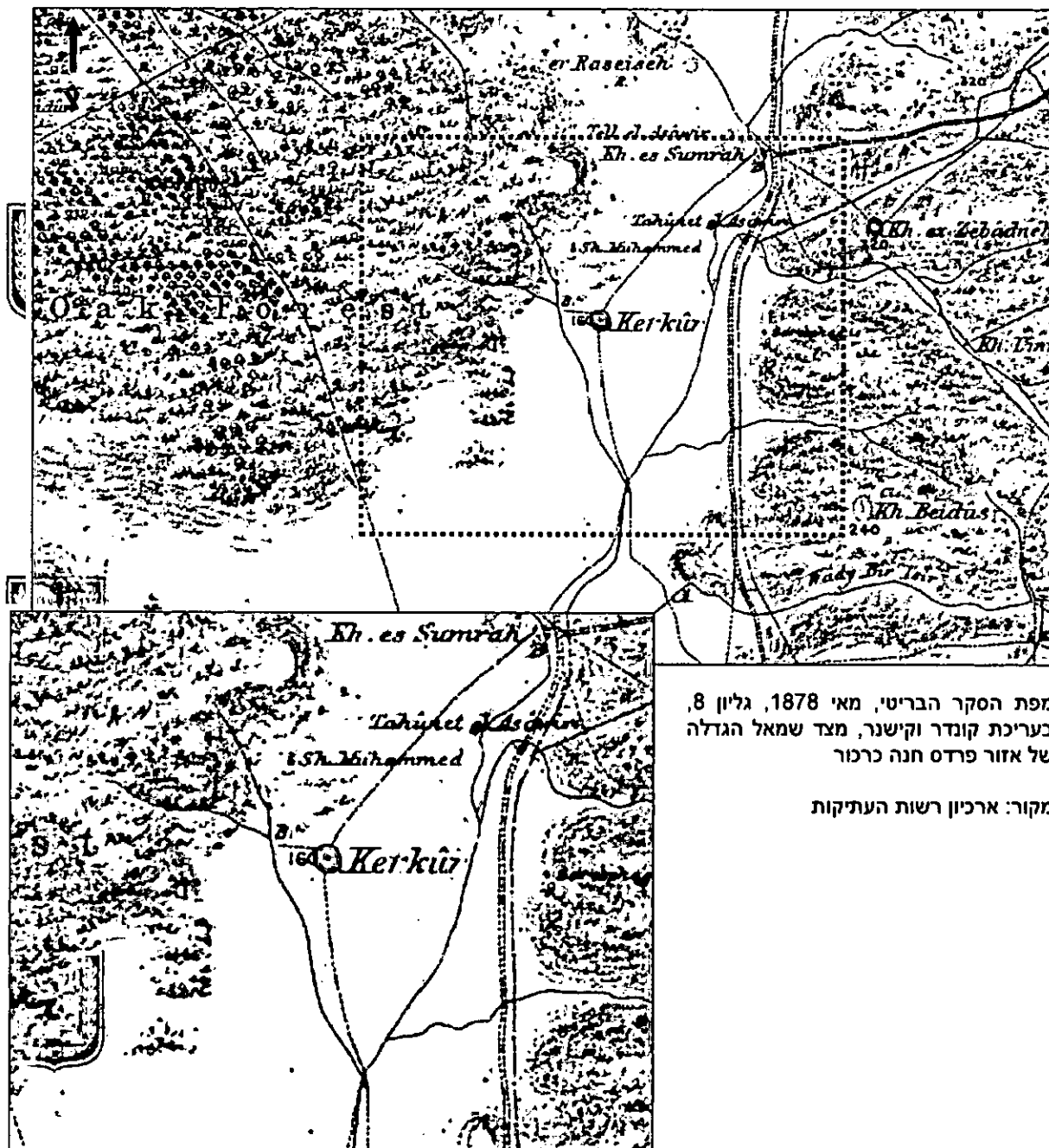

טקס חניכים מצטיינים מחזור ל"ד, מחנה 80, שנת גיוס: 1960
מקור: אתר ההנצחה ומורשת הנח"ל

מפות ותצלומי אוויר היסטוריים

מפות

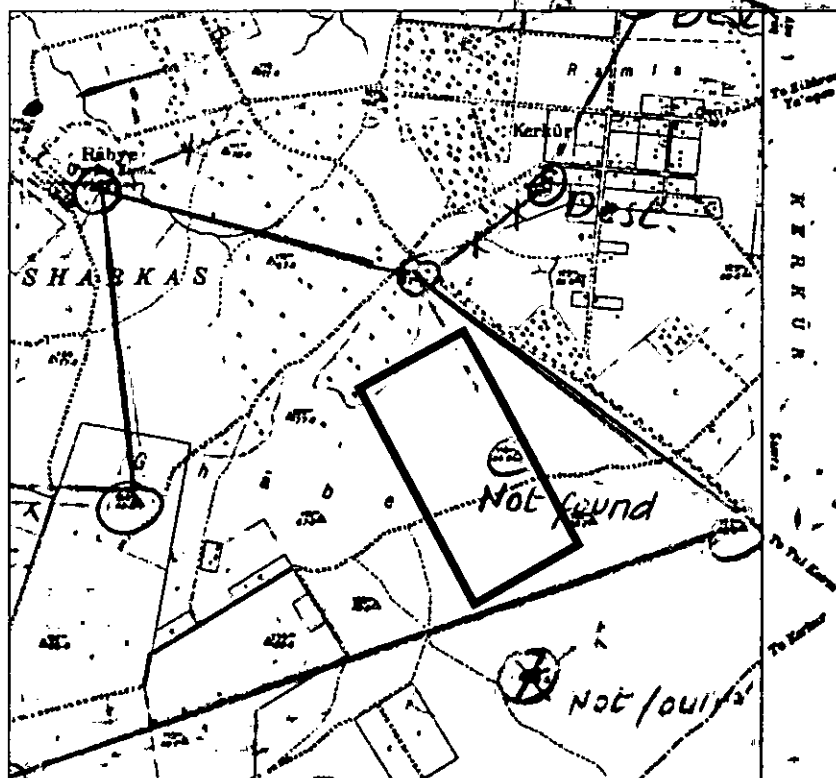
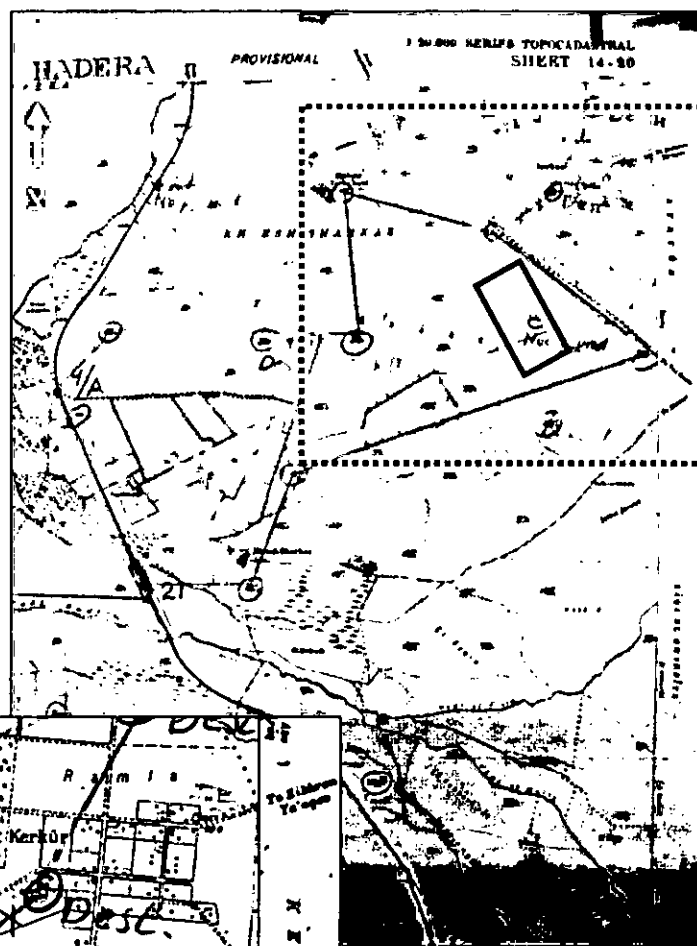
מפת הסקר הבריטי, מאי 1878, גליון 8,
בעריכת קונדר וקישנר, מצד שמאל הגדלה
של אזור פרדס חנה כרכור

מקור: ארכיון רשות העתיקות

במפה זו משנת 1878 ניתן לראות את הכפר הערבי Kerkur שהיווה נקודת התיישבות מרכזית במרחב. ממערב לכפר ניתן להבחין ביער האלוניים גדול עליו עתידות לקום המושבות פרדס חנה וכרכור. מצד מזרח נראית דרך המובילה לכיוון באקה אל-ערביה ושכל הנראה תהפוך לכביש מס' 574. נראה כי חלקה הצפוני של הדרך הפך חלק מתוואי כביש חוצה ישראל כיום. סימון האות B ממערב לכתם האדום של הישוב מעיד כי במקום היתה באר.

סקר שימור מחנה 80

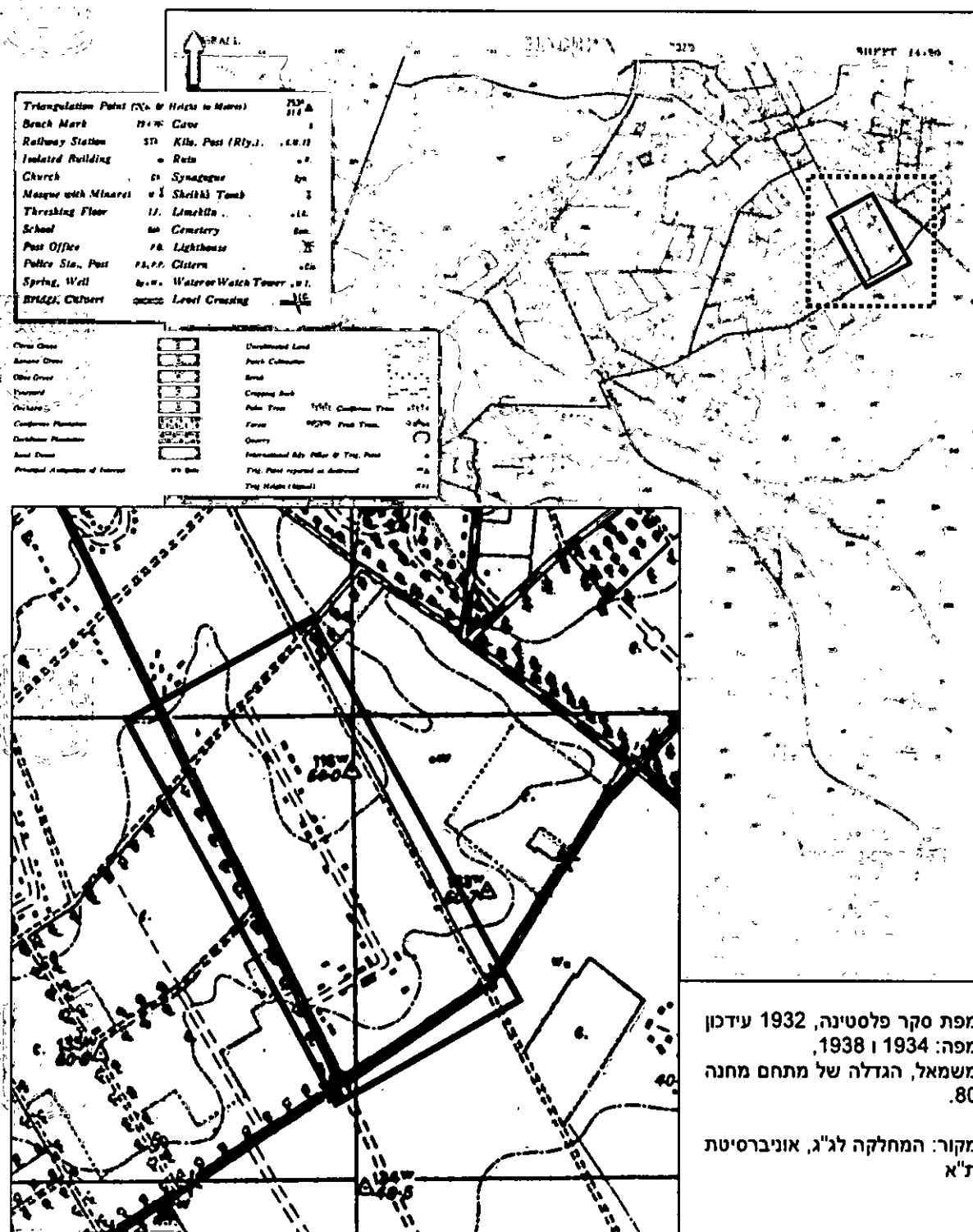
מפת סקר פלסטינה, 1932, נפת חדרה, מצד שמאל הגדלה של אזור פרדס חנה כרכור.

מקור: המחלקה לג"ג, אוניברסיטת ת"א

במפה זו משנת 1932 ניתן להבחין בשמות הכפרים הערביים: Rabya ו Kerkur שחלק מאדמותיהם נקנו ע"י המתיישבים היהודים הראשונים בשנים 1912-1913. מצד צפון-מזרח של המפה ניתן לראות בברור את חלוקת הפרצליה המוסדרת במושבה היהודית כרכור. הסימון הכחול על המפה מראה את מיקומו המשווער של המחנה הצבאי העתידי לקום, נכון לשנה זו לא נראה בינוי במתחם, אך יתכן כי המחנה לא נסקר במפה זו מטעמים ביטחוניים. יער האלונים שנראה במפה משנת 1878 הצטמצם ובמקומו נראות חלקות חקלאיות מעובדות, כאשר האות C מסמלת גידולי הדרים. תחום המחנה נראה ללא גידולים חקלאיים.

מפות ותצלומי אוויר

היסטוריים

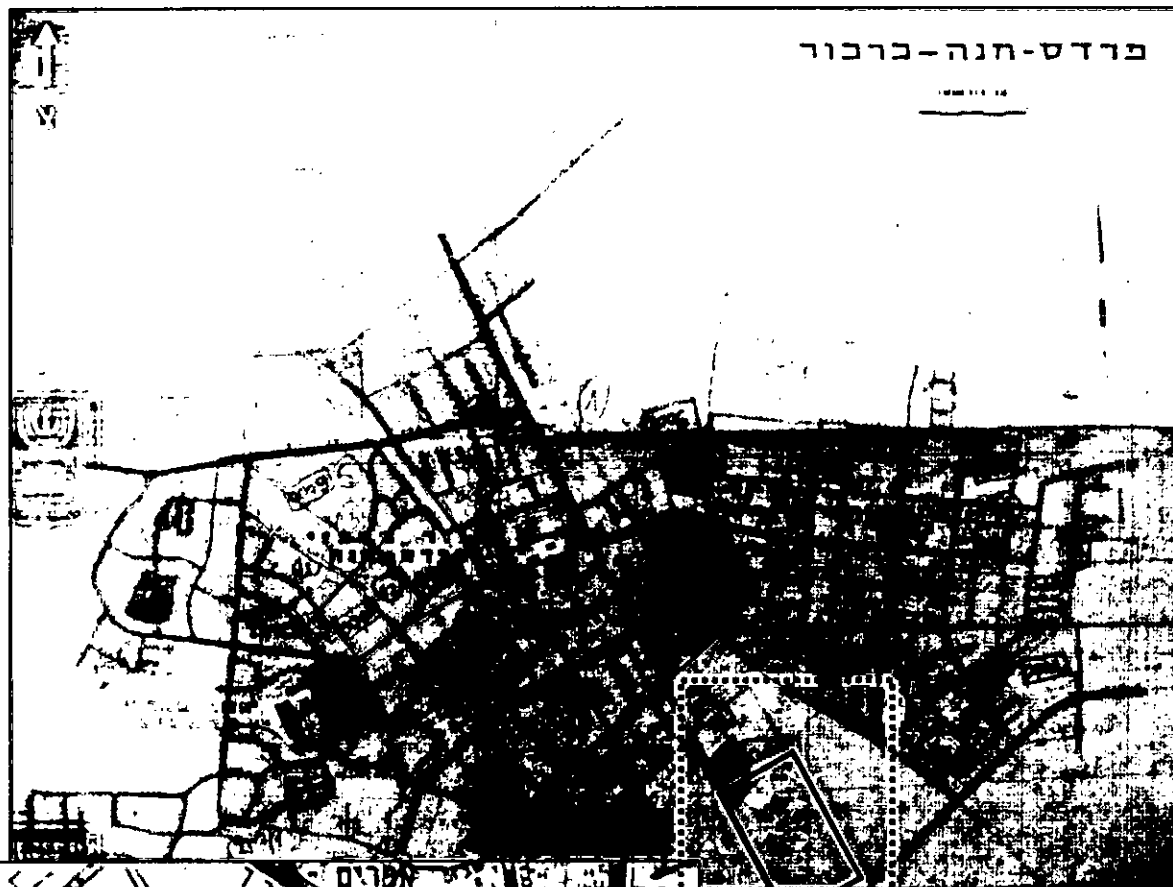
מפת סקר פלסטינה, 1932 עידכון
מפה: 1934 | 1938
משמאל, הגדלה של מתחם מחנה
80.

מקור: המחלקה לג'ג, אוניברסיטת
ת"א

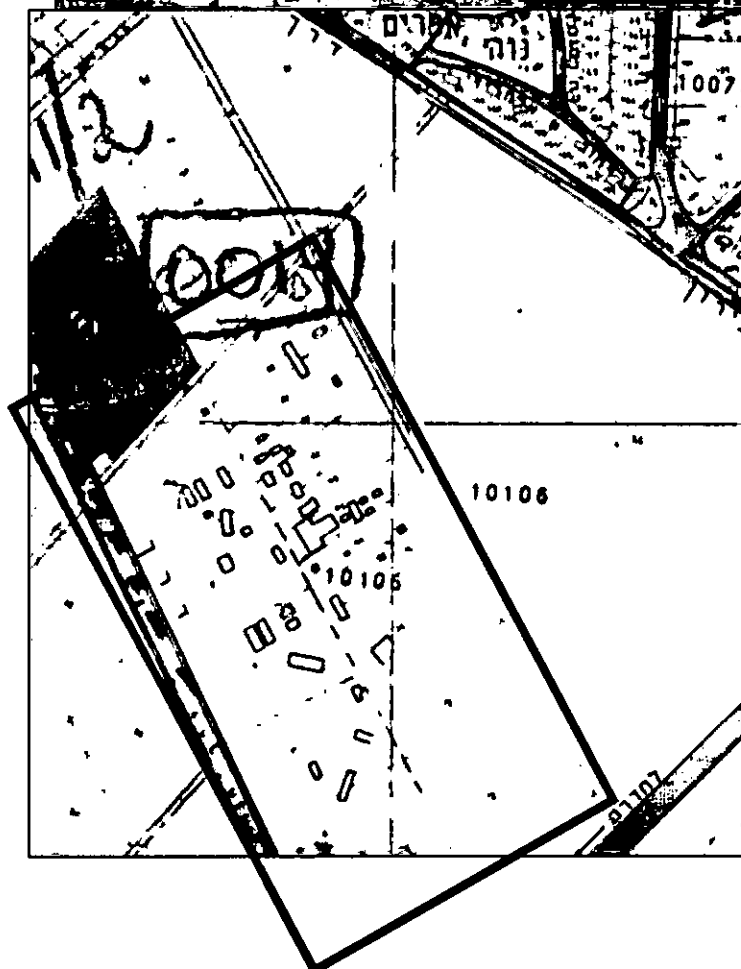
במפה זו משנת 1932 על עיכונה נראים באדום נתיבי הדרכים הראשיים הגובלות במחנה: דרך וואדי ערה מדרום ודרך נוספת המודגשת ע"י שדרת עצים ממערב הנקראת כיום 'דרך הנדיב'. ניתן לראות בבירור בתוך המתחם את צירי האורך והרוחב שמהווים את תשתית הדרכים העיקריות עד היום. לאורך צירי דרכים אלו ניתן לראות בניה שכל הנראה שייכת לצבא הבריטי. סביב המחנה-בהשוואה למפה הקודמת שטח הגידולים קטן אך ניתן עדיין לראות שטחים חקלאיים בעיקר מצפון-מזרח ודרום - מערב.

ממזרח למחנה קיימות בארות המסומנות באות W שסיפקו מים עבור הגידולים השונים בסביבה.

סקר שימור מחנה 80

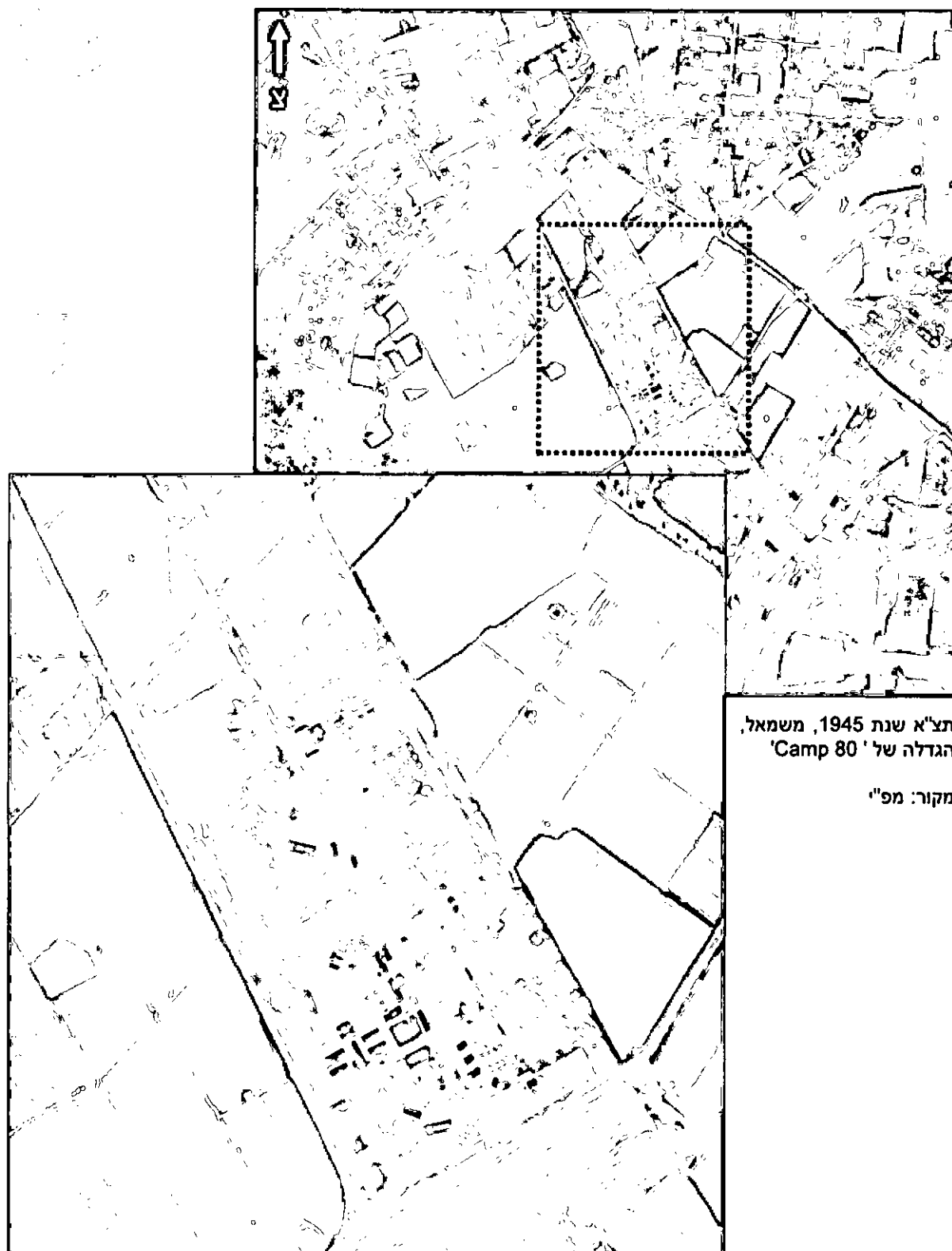
פרדס-חנה-כרכור

מפת פרדס חנה כרכור, שנה לא ידועה,
משמאל, הגדלה של מתחם מחנה 80

מקור: המחלקה לג"ג, אוניברסיטת ת"א

במפה זו ניתן להבחין שמחנה 80 ממוקם בכניסה הדרומית לפרדס חנה כרכור. במפה זו מסומנות החלקות ומסומנים מבנים רבים בשימוש צה"ל אשר חלקם נבנו עוד בתקופת המנדט הבריטי. ניתן לראות את התפתחות המושבות פרדס חנה וכרכור דרומה. סביב המחנה עדיין קיימים אזורי חקלאיים מכיוון מזרח ומערב. כביש 65 שעובר מכיוון מערב-מזרח ודרך הנדיב ממזרח למחנה מסומנים בצהוב כדרכים ראשיות.

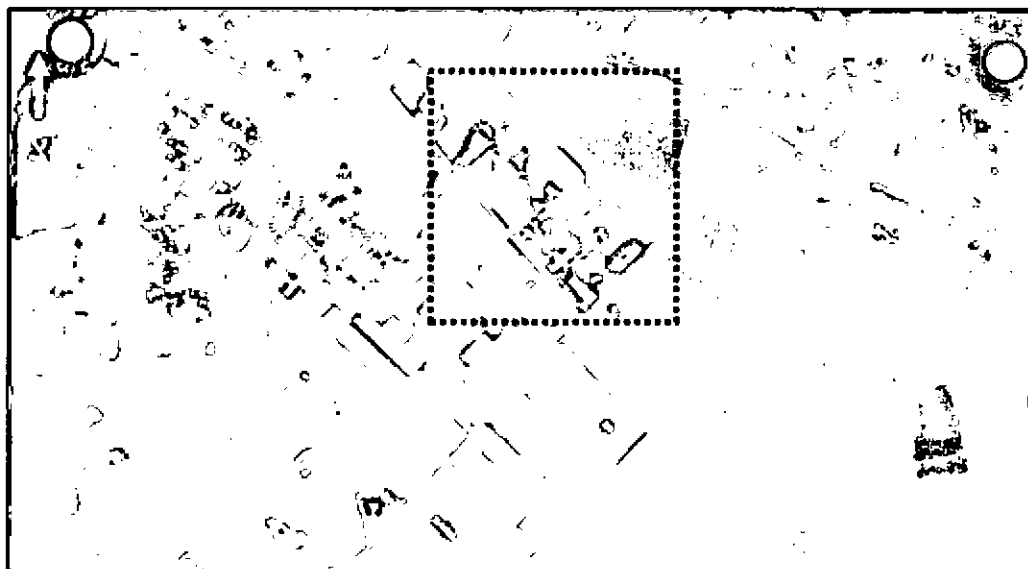
תצ"א שנת 1945, משמאל
הגדלה של 'Camp 80'

מקור: מפי"

בתצ"א משנת 1945 ניתן לראות את הבסיס הצבאי הבריטי הממוקם בלב שטחים חקלאיים ואת הדרכים הראשיות מכיוון דרום ומערב. המושבות פרדס חנה וכרכור מצפון עדיין בשלבי התפתחות ורחוקות משטח המחנה. ניתן לראות בבירור בתוך המחנה את צירי האורך והרוחב וכיכר-מרכזית בנקודת ההצטלבות.

במחנה קיימים מבנים רבים בגדלים שונים הנמצאים עדיין בתהליך בניה, ריכוזי אוהלים נראים כנקודות לבנות בעיקר בצד הצפון-מזרחי של המחנה.

סקר שימור מחנה 80

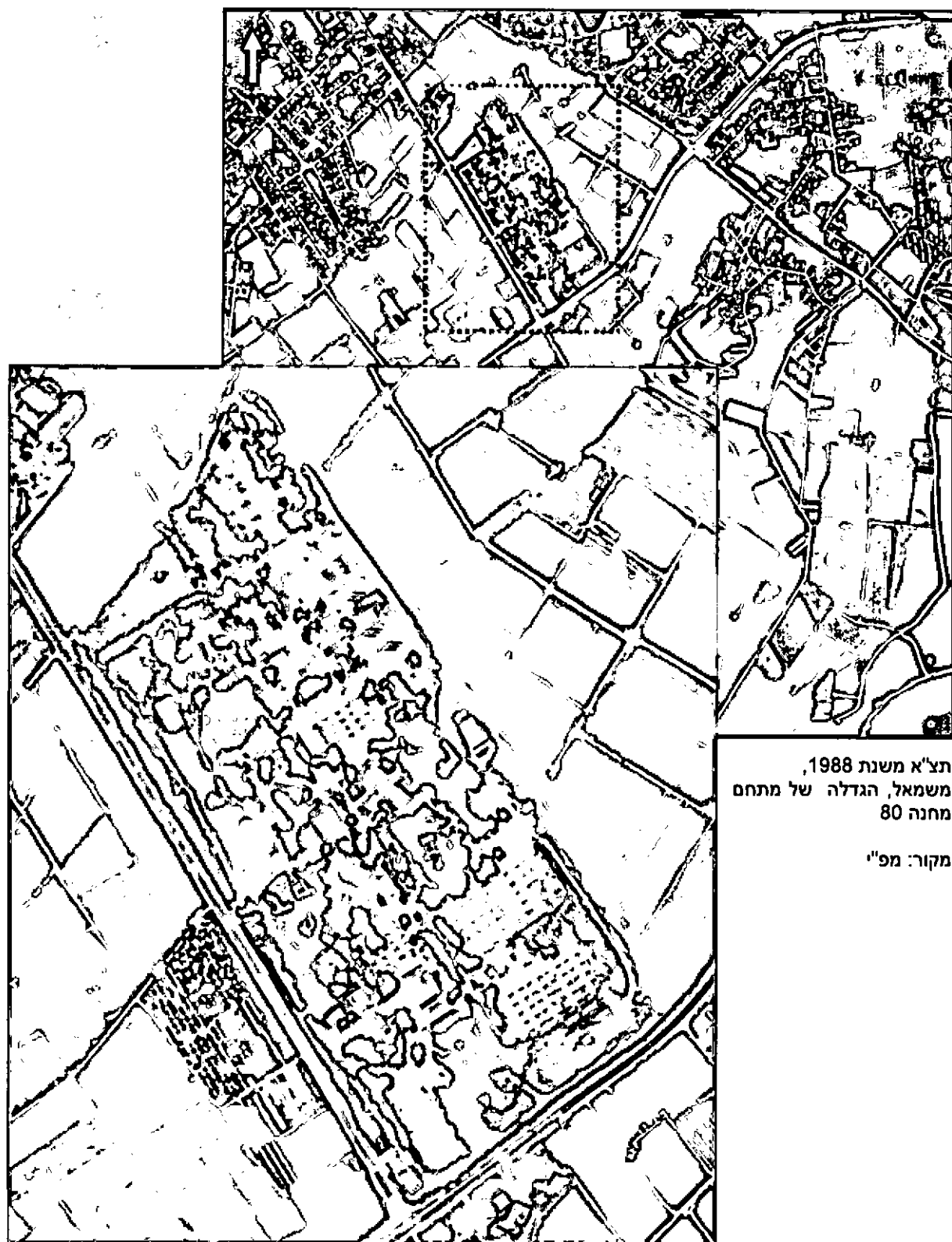

תצ"א משנת 1956, משמאל,
הגדלה של מתחם מחנה 80

מקור: מפ"י

בתצ"א משנת 1956 נראה כי צמחייה רבה הוספה למחנה ובנו מספר מבנים נוספים. צירי האורך והרוחב הפנימיים נשארו כתשתיות הדרכים הראשיות גם בשנים אלו. ניתן לראות את התפתחות הישובים פרדס חנה וכרכור ואת קירבתם הגדלה למחנה, יחד עם זאת קיימים עדיין מרחבים פתוחים גדולים בסביבה, בעיקר גידולים חקלאיים – שדות ופרדסים. עם מעבר השליטה מהבריטים למדינת ישראל המתחם הוסב למחנה צה"ל ונשאר בשמו – 'מחנה 80'.

סקר שימור מחנה 80

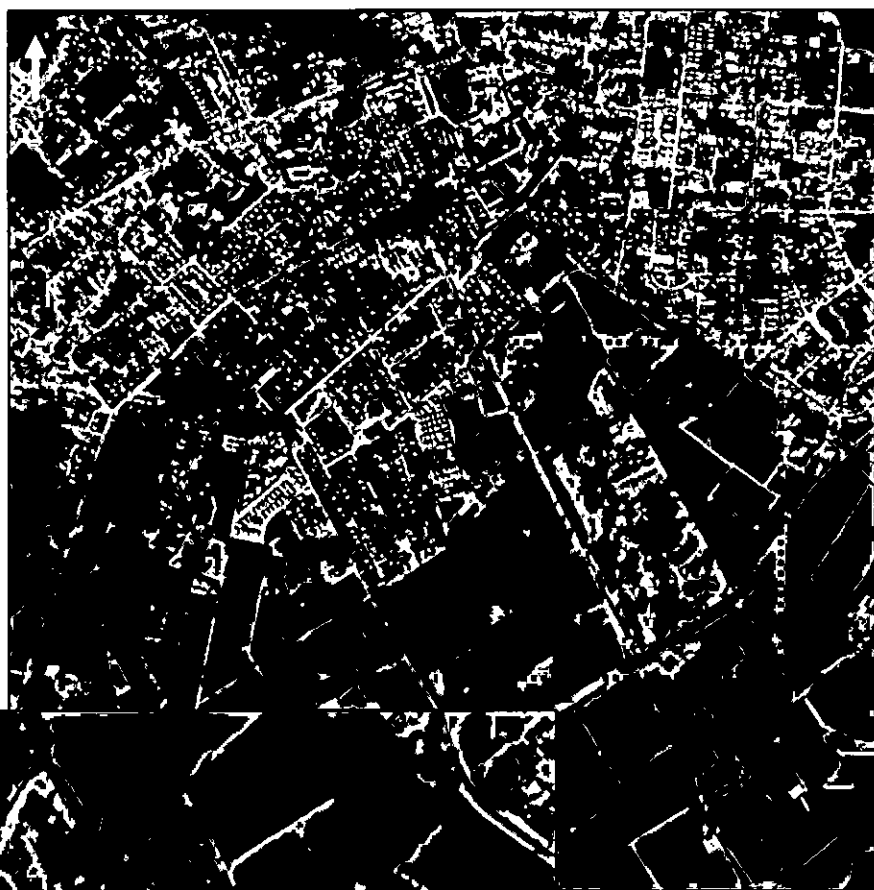

תצ"א משנת 1988,
משמאל, הגדלה של מתחם
מחנה 80

מקור: מפ"י

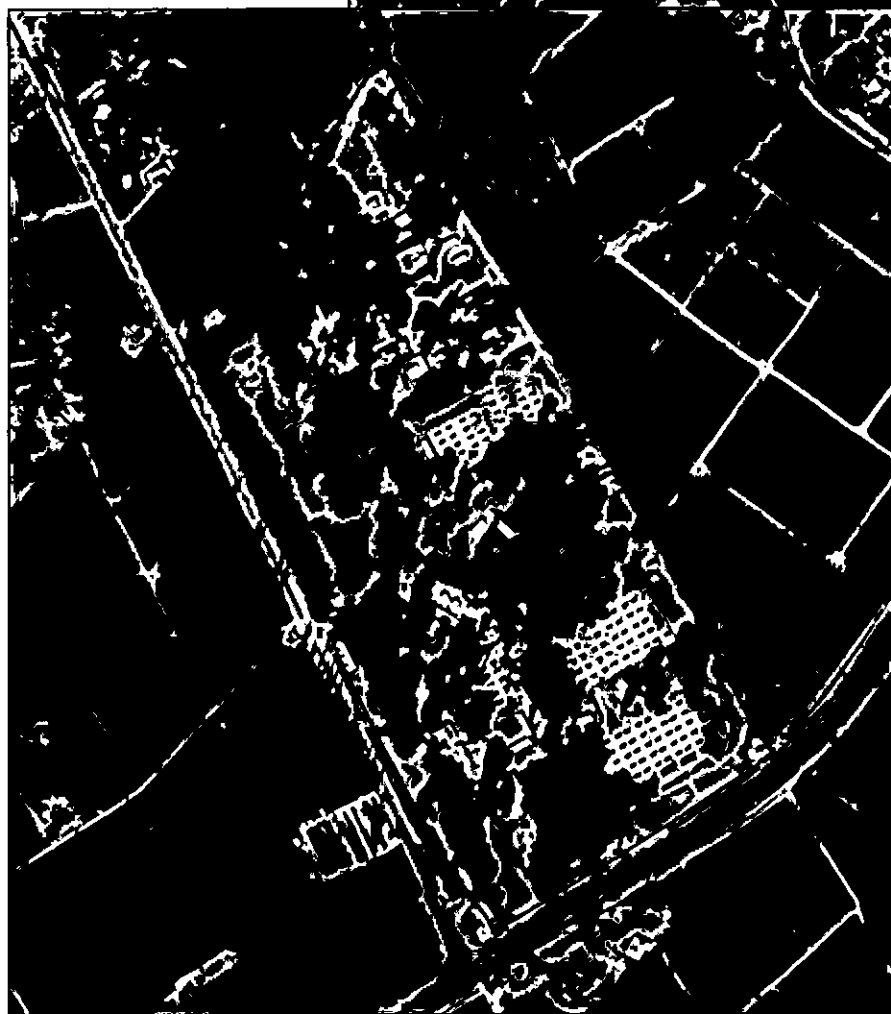
בתצ"א משנת 1988 ניתן לראות פיתוח בכל תחום המחנה. מבנים רבים נוספו, הצמחיה גדלה והתפשטה ובמקביל הוסרה במקומות בהם מוקמו מתחמי אוהלים. בהשוואה לתצ"א משנת 1945, ניתן להבחין כי מיקום ריכוזי אוהלים אלו כמעט ולא השתנה מתקופת המחנה הבריטי, כמו כן צירי האורך והרוחב הפנימיים נותרו עדיין כתשתיות הדרכים הראשיות של המחנה.

סקר שימור מחנה 80

תצ"א משנת 1995,
משמאל, הגדלה של מתחם
מחנה 80.

מקור: מפ"י

בתצ"א משנת 1995 ניתן לראות כי במחנה צמחיה רבה, המרוכזת בשדרות ומקבצים, ביניהם נראים מספר מבנים. לעומת זאת צמחיה שהיתה קיימת הוסרה לגמרי ממתחמי האהלים. ניתן לראות בשדרות הנדיב, ממערב למחנה את צלליות עצי הברושים שניטעו. בהקף המחנה נראים שטחים מקלאיים מעובדים

סקר שימור מחנה 80

תצ"א משנת 2004, משמאל,
הגדלה של מתחם מחנה 80

מקור: מפי"

בתצ"א משנת 2004 ניתן לראות כי צמחייה רבה הוסרה במספר מקומות במחנה, בעיקר באזור הדרום מערבי שם נבנה מטווח הירי. בתקופה זו כמעט שלא נוספו מבנים למחנה למעט מספר מבנים בצידו המזרחי של המתחם ומטווח הירי מדרום מערב. גם בתקופה זו שטחי חקלאות רבים עדיין נראים סביב המחנה.

סקר שימור מחנה 80

[illegible]

מקור: ארכיון בית הראשונים, פרדס חנה גרנר

[illegible]

מקור: ארכיון בית הראשונים, פרדס חנה גרנר

**מסמכים ותמונות
היסטוריות**

מכתב מתאריך 12.1.1948, עבור הסוכנות היהודית, נכונות חברת פיק"א לרכוש את מחנות הצבא הבריטי בפרדס חנה וביניהם מחנה 80.

מקור: ארכיון בית הראשונים, פרדס חנה כרכור

123

תכנית
המחלקה ליד המטה
ל י ר ו ע ל י י
א.ב.

החלטות ועדת המבחן

במחשבוני המועצה הישראלית
היה להפיק מן המבחן המבחן המבחן
הנה במחשבוני 47, 80, ונינו למבחן מיק"א
שהם בעלת דוב הקרע, שעליה חקמו המבחן
ועלנו אם חברה מיק"א תרכוש את המבחן מן
המבחן, חברה מיק"א במחשבוני הישראלי.

אנו מביאים את זה לידיעתכם ומבקש
שיתכנס לעקוב אחרי עתיד העניין

חלק של המבחן 47, 80 נמצא על חלק
קוח המטה של אחרי מרחשון. אנו מביאים
לעצמנו את המבחן, שהמבחן המבחן יקנו את
החלק הזה של המבחן.

תכנית

9.4.1948
 מכתב מתאריך 9.4.1948
 עבד קצין המחוז לעיניי
 היהודים באזור הכפרי, משרד
 מושל מחוז חיפה.
 מסמך זה מתאר בקשה לפיצוי
 בעלי הקרקעות בגין עקירת יבול
 הפרדסים שנעקרו ע"י הצבא
 הבריטי בסביבת מחנה 80.

9.4.1948
 מכתב מתאריך 9.4.1948
 עבד קצין המחוז לעיניי
 היהודים באזור הכפרי, משרד
 מושל מחוז חיפה.
 מסמך זה מתאר בקשה לפיצוי
 בעלי הקרקעות בגין עקירת יבול
 הפרדסים שנעקרו ע"י הצבא
 הבריטי בסביבת מחנה 80.

24

מסמכים ותמונות
היסטוריות

מדינת ישראל
משרד הבטחון

תאריך: 30.10.49

נד/26

סדר

דחוף ביותר

מ/א/ת/ת

אל : יעקב ר.
מאת: שאול אביגדור.

נודע לי שהחבלה הוראה ממסכל/אבא לחסל את
מחנה נח"ל בסדרס-חנה עד 1.11.49.

ידוע לי שחניני חנה היה נהרג בדין וקריית
שהחברות בנקודה זו ובנקודות אחרות הסגורות במחלוקת
בניני נח"ל החקבלה שבוק שער. הועדה המכילה חנהמנח
ע"י ב.ג. סיימה עבודתה ועכשיו יש להכריע. סניחי לב.ג.
מסר פעמים ולא יכול היה להפגנה לננין וח.

אני עצמי הגעתי לכלל מסקנה ברורה שיש לקיים
מחנה נח"ל פחות, שבו חתיה ההדרכה הצבאית במנהלתי
ובסקותיו של מח"ר, בסימוני עם ב.ג. נסה גם הוא לסכס
כוח (אם כי רשמית חרם סיכום בד).

במצב זה עצמי לך לעקב-ע"י הוראה מידית-אוח
סרוק המחנה בסדרס-חנה. אני יודע עד כמה לא נעים
חרבר לאחר הדחיות הסרובות, אך איני רואה מוצא אחר.

אבקש להוריקני על מחלך הננין.

מאת: שאול אביגדור.

1.11.49

מל

20.10

מאת: בן-גוריון.
לרד/א.א.

מ/א/ת/ת
27

מכתב מתאריך 30.10.1949

מאת שאול אביגדור עבור
הרמטכ"ל יעקב דורי (?) כולל
העתק לדוד בן גוריון.
מכתב זה מתעד כי מחנה 80 עמד
לפני הריסה, שאול אביגדור מעלה
נימוקים להשארותו של המחנה.

מקור: ארכיון צה"ל

מחנה אור העסק
מ/א/ת/ת
מ' אור העסק
22 אפריל 1952

המנהל מסר/מנהל/מנהל

מנהל גוש הדרה
מסדה מסר/מנהל/מנהל

הננין :- מחנה מחנה ש"מ

1. במחנה 169 (מחנה 80) קיים סק"מ בסיסי.
2. בהתאם להוראות מ.ה.ר. שאין לסגור במחנה סק"מ
בסיסיים נחני הוראות להמנהל חגוס להמנהל כל עבודה.
3. חיק"מ חומס בבנין המרכזי שלשה חדרים קטנים, שלשה
מחסנים, שני חדרים מכירה, ומטבח לבטול.
4. האולמות הצמודים הם במקום של הועד למען החיל, ומסמכים
מסוכן בדור של המחנה.
5. אי לוחם נה הוראות לפנין סק"מ/מנהל/מנהל
ובמסלל חנה המנהל חק"מ.

מכתב מתאריך 22.8.1952

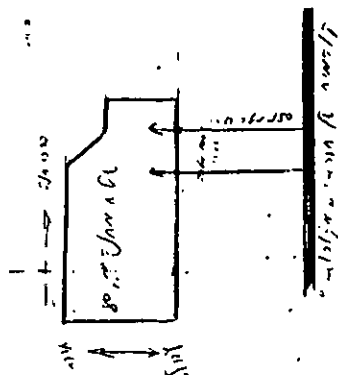
מכתב זה מתאר את מבנה השק"מ
כמבנה בן שלושה חדרים, שלושה
מחסנים, שני חדרים מכירה ומטבח.
חלק מהמבנה בפיקוח הועד למען
החיל ומשמש כמקום בידור של
המחנה.

מקור: ארכיון צה"ל

מ.ה.ר. וזנפורי/מנהל/מנהל
מנהל אור העסק

2070
29.8.52

סקר שימור מחנה טס

ע י ן - ש : א ר
קבוץ גשור גזעיר להתיכרות שחומית בע"ס

28 אוקטובר 1955.

לכבוד
מטרת הבטחון
זגף כגוי ומסס
חל-אביב הקריה

• • • • •

בקצה העירובי של הנטיעה החדשה,
במרום שלג, נפוצה חורשת אקליפטוסים. -
לטען בהתחלתה הנורמלית של הנטיעה,
החלטנו לעקור 20 עשר סחוך חורשת, אולם קו
המים אשר מוביל מים לסחנה 80 סמ"ע לנו לבצע
את זה, - אנו מונים עליכם להשפיע לנו למקד את
הקו הזה, כי יש עור קו גופף מוביל מים לסחנה
80. - הגנו מקורים טקטין הסקרקטין יבקר כמקום
בהקדם האמיתי, ויענה בחיוב לפעילותנו זו.

בכבוד רב :

(-) מוזכר הרבה הקבוצה

מקור: ארכיון צה"ל

מברק מתאריך 28.10.1955 מאת
מזכירות קיבוץ עין שמר עבור משרד
הביטחון, אגף בינוי ומשק-תל אביב,
הקריה.

בתכתובת זו מבקשים תושבי עין שמר לעקור עצי אקליפטוסים בתוך מחנה 80 עבור התפתחות טובה של נטיעות. (מצ"ב מפה סכמטית למכתב זה)

מברק משנת 1955 (תאריך מדויק לא מצויין)
מאת מטכל תחזוקה עבור מפקד פיקוד צפון אפסנאות ומפקד הנח"ל.
מסמך זה מציין כי המחנה מתעתד לעבור לגדוד הנח"ל לא יאוחר מהתאריך : 28.7.1955

מקור: ארכיון צה"ל

[illegible]

סקר שימור מחנה 80

מסמכים ותמונות
היסטוריות

בסיס הדרכה מס' 1
(בית"ס לעציניים)
מ"פ: 390 - 9942
כס"ל חש"ט
19 דצמבר 1954

9422-2/233

מספרת פקודת המפ"ק
ע"ז הנדסה פקודת אסון (2)
ט"ז

הנדון: דו"ח ביקורת פתקים - ס.מ. 13/52

מס' המבנה	סוג המבנה	פחשט ל.....	מבנה
1	סכנה	דרוש חקון	
2	צריף	מסבב חקין	
3			
4		דרוש חקון בג ותקרה	
5		מסבב חקין	
6	בנין	דרוש חקון	
7	צריף	מסבב חקין	
8	בנין	דרוש חקון	
10		מסבב חקין	
11-12-13		דרוש חקון	
14		מסבב חקין	
15		דרוש חקון	
16		מסבב חקין	
17	צריף	דרוש חקון	
18	צריף	מסבב חקין	
19		דרוש חקון	
20		מסבב חקין	
21	בנין	דרוש חקון	
22		מסבב חקין	
23-24-25		דרוש חקון	
26		מסבב חקין	
27	צריף	דרוש חקון	
28	בנין	מסבב חקין	
29	צריף	דרוש חקון	
30	צריף	מסבב חקין	
31		דרוש חקון	
32		מסבב חקין	
33-34	בנין	דרוש חקון	
35-36		מסבב חקין	
37		דרוש חקון	
38		מסבב חקין	
39		דרוש חקון	
40		מסבב חקין	
41		דרוש חקון	
42		מסבב חקין	
43		דרוש חקון	
44		מסבב חקין	
45		דרוש חקון	
46		מסבב חקין	
47		דרוש חקון	
48		מסבב חקין	
49		דרוש חקון	
50		מסבב חקין	
51		דרוש חקון	
52		מסבב חקין	
53		דרוש חקון	
54		מסבב חקין	
55		דרוש חקון	
56		מסבב חקין	
57		דרוש חקון	
58		מסבב חקין	
59		דרוש חקון	
60		מסבב חקין	
61		דרוש חקון	
62		מסבב חקין	
63		דרוש חקון	
64		מסבב חקין	
65		דרוש חקון	
66		מסבב חקין	
67		דרוש חקון	
68		מסבב חקין	
69		דרוש חקון	
70		מסבב חקין	
71		דרוש חקון	
72-73		מסבב חקין	
74		דרוש חקון	
75		מסבב חקין	
76		דרוש חקון	
77		מסבב חקין	
78		דרוש חקון	
79		מסבב חקין	
80		דרוש חקון	
81-82		מסבב חקין	
83-84-85		דרוש חקון	
86		מסבב חקין	
87		דרוש חקון	
88		מסבב חקין	
89-90		דרוש חקון	
91		מסבב חקין	
92		דרוש חקון	
93		מסבב חקין	
94		דרוש חקון	
95		מסבב חקין	
96		דרוש חקון	
97		מסבב חקין	
98		דרוש חקון	
99		מסבב חקין	
100		דרוש חקון	
101		מסבב חקין	
102		דרוש חקון	
103		מסבב חקין	
104		דרוש חקון	
105		מסבב חקין	
106		דרוש חקון	
107-108		מסבב חקין	
109		דרוש חקון	
110		מסבב חקין	
111		דרוש חקון	
112		מסבב חקין	
113		דרוש חקון	
114		מסבב חקין	

דו"ח ביקורת מתקנים במחנה 80
מתאריך 19.12.1954

מסמך זה סוקר את המבנים הקיימים
בתקופה זו במחנה לפי סוג המבנה,
שימושו ומצבו הפיזי.

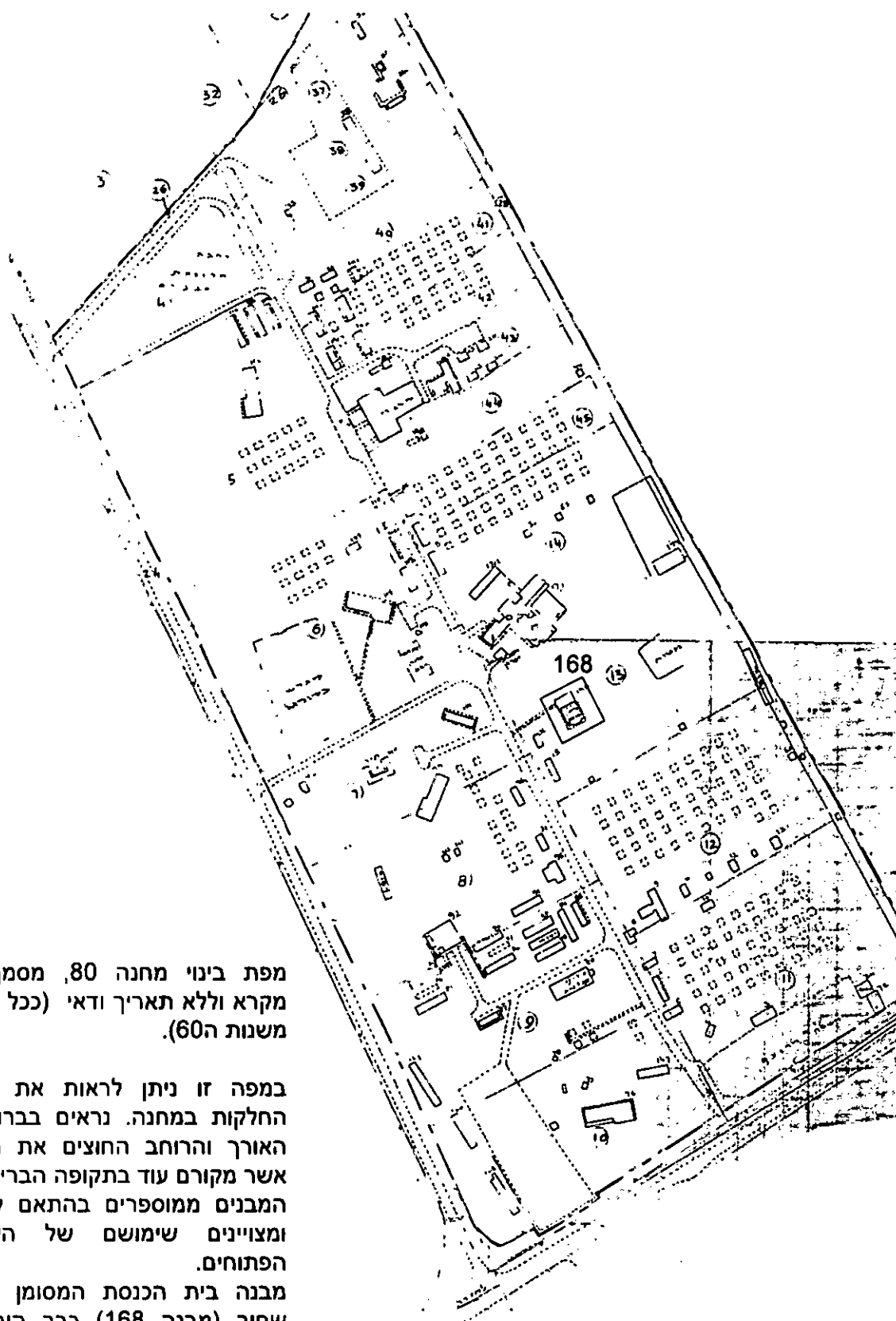
לפי רשימה זו מבנה מס' 98 שימש
כבית כנסת. בית הכנסת הנוכחי של
המחנה הוקם בין 1957 ל 1966, כך
שנראה כי מדובר במבנה אחר. כמו כן
מצויין כי מבנים 23-26 שימשו כמבני
'תגלחת' עבור החיילים, אלו הם 4
מבני הסיליקט הממוקמים בצפון-
מזרח המחנה והוקמו לפני 1945.

מקור: ארכיון צה"ל

סקר שימור מחנה 80

מס' חקון - ס"ל
מס' חקון - ס"ל
מס' חקון - ס"ל

- כל פחשט האוהלים והסכילים דורשים חקון. הבניינים בבסיס הנ"ל.
- כל הבניינים דורשים סיוור וצביעה, כסוכן העלמחם עבודת נגרות.

מפת בינוי מחנה 80, מסמך ללא
מקרא וללא תאריך ודאי (ככל הנראה
משנות ה-60).

במפה זו ניתן לראות את חלוקת
החלקות במחנה. נראים בברור צירי
האורך והרוחב החוצים את המחנה
אשר מקורם עוד בתקופה הבריטית.
המבנים ממוספרים בהתאם לייעודם
ומצויינים שימושם של השטחים
הפתוחים.
מבנה בית הכנסת המסומן בריבוע
שחור (מבנה 168) כבר היה קיים
בשנה זו.

מקור: יחידת השימור, אגף ההנדסה
והבינוי, צה"ל

סקר שימור מחנה 80

תמונות היסטוריות

סיום מחזור מ"ט, רחבת המסדר על רקע עצי האקליפטוס, מחנה 80, שנת גיוס: 1968.
מקור: אתר ההנצחה ומורשת הנח"ל

ביקור שרם מושינגטון במחנה 80, אוהלי חיילים נראים ברקע, שנות ה-60 של המאה ה-20
מקור: אתר ההנצחה ומורשת הנח"ל

סקר שימור מחנה 80

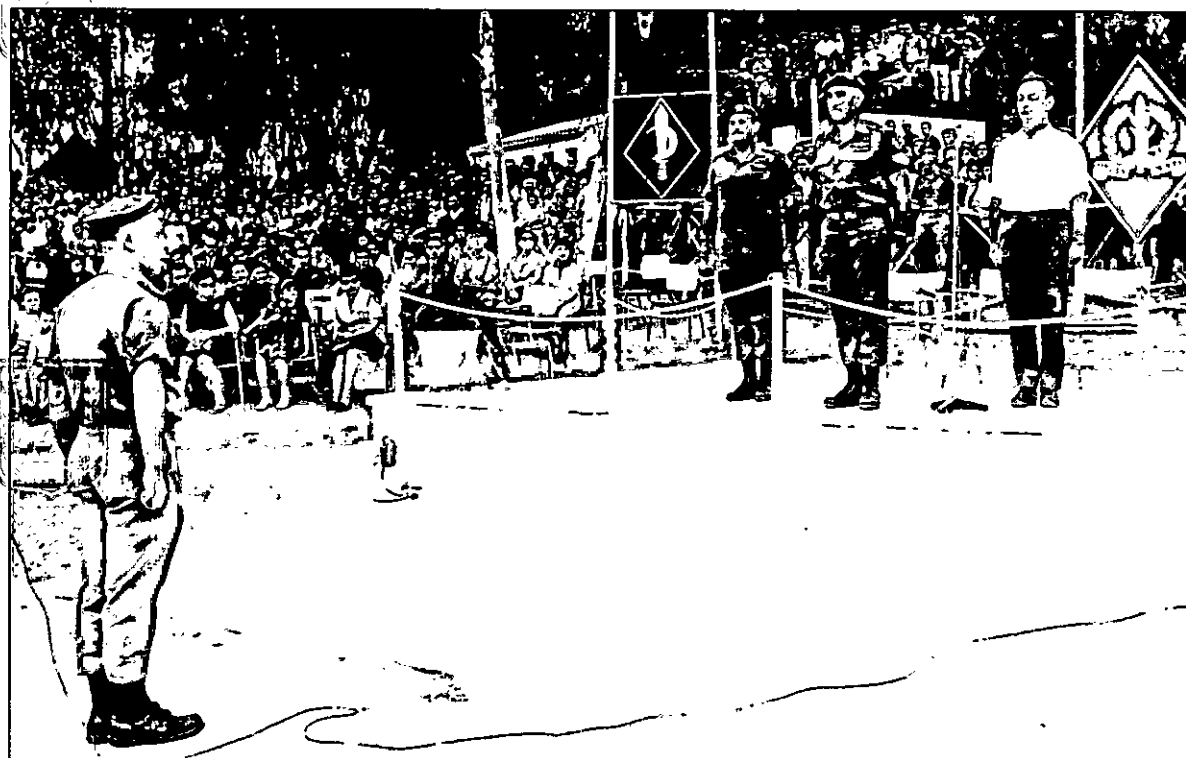
רונן-שואף אדריכלים, קיבוץ נצר סירני 70395. טל: 08-9150560, 054-7258088

יום הזיכרון לחללי הנח"ל, מחנה 80, שנה לא ידועה
מקור: אתר ההנצחה ומורשת הנח"ל

ביקור ראש אג"ס, אלוף עזר ווייצמן במחנה 80, שנות ה 60 של המאה ה 20
מקור: אתר ההנצחה ומורשת הנח"ל

טקס סיום במחנה 80, שנה לא ידועה
מקור: אתר ההנצחה ומורשת הנח"ל

סיום מחזור כ"ט במחנה 80, שנת גיוס: 1958
מקור: אתר ההנצחה ומורשת הנח"ל

סקר שימור מחנה 80

רון-שואף אדריכלים, קיבוץ נצר סירני 70395. טל: 054-7258088, 08-9150560

מצב קיים

תשתיות דרכים

1

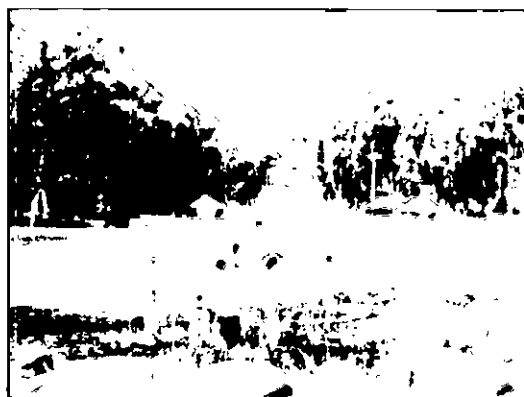
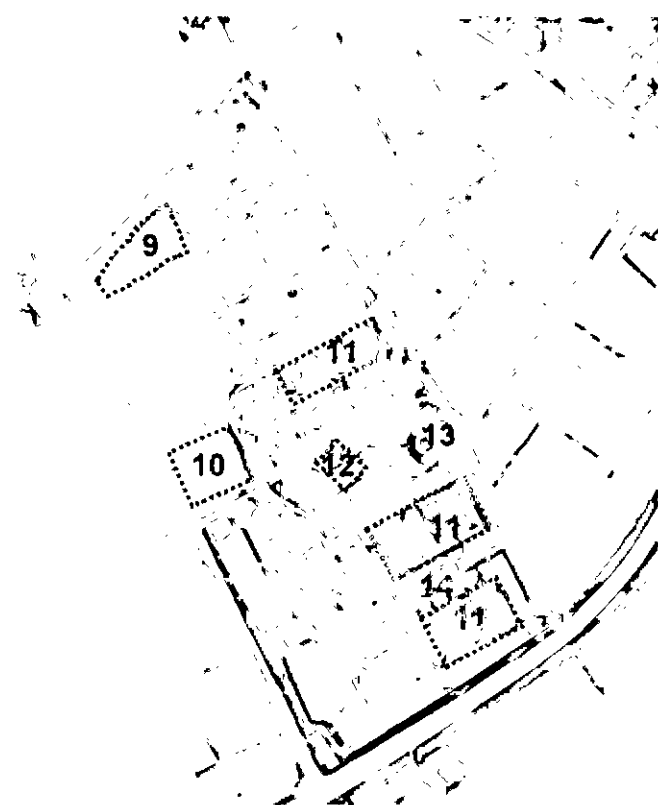

2

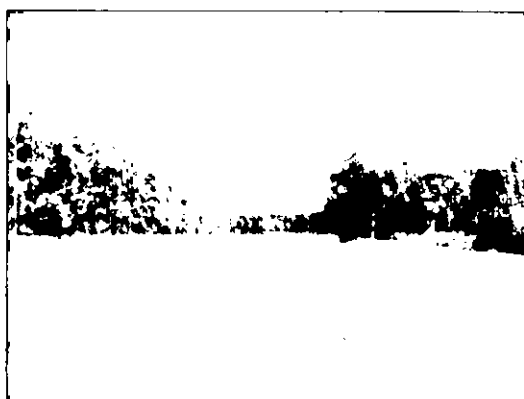

3

שטחים פתוחים ורחבות מסדר

9. רחבת מסדר צפונית

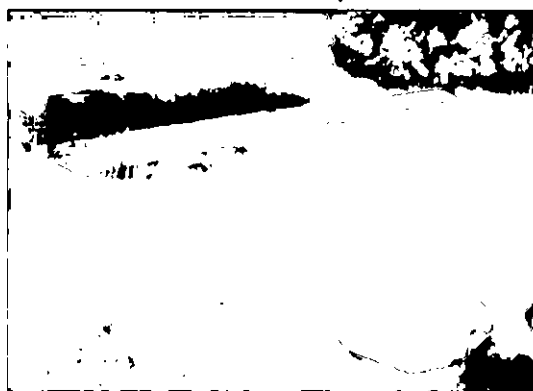
10. רחבת מסדר בכניסה לבסיס

13. אמפיתאטרון

11. מתחמי אוהלים

14. ספסלים יצוקים

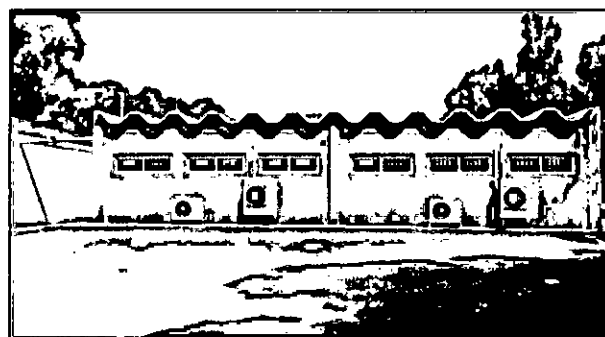
12. יד לזכר חללי הנח"ל ופינות ישיבה

סקר שימור מחנה 80

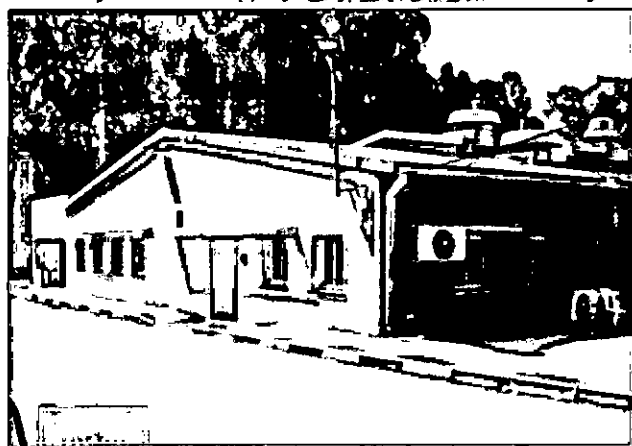
מבנים במחנה

1. כיתות לימוד

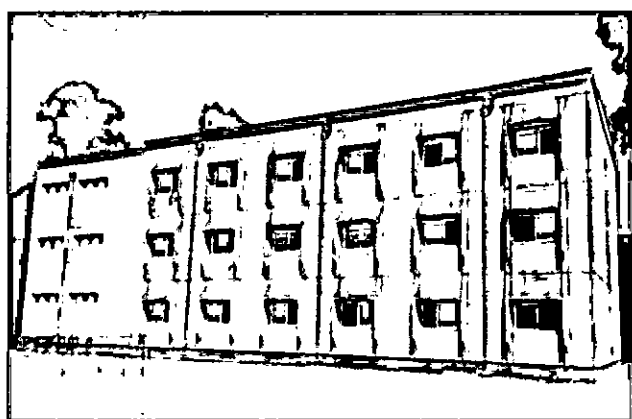
2

5. מטבח

3. ארבעה מבני סיליקט, לא בשימוש

6. מגורי סגל

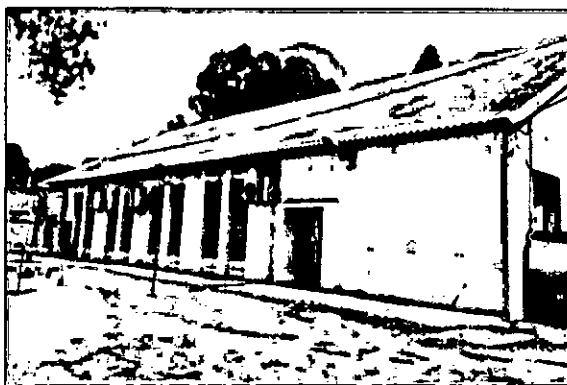

4. מגדל מים וחדר טכני

מבנים במחנה - המשך

7. חדר אוכל

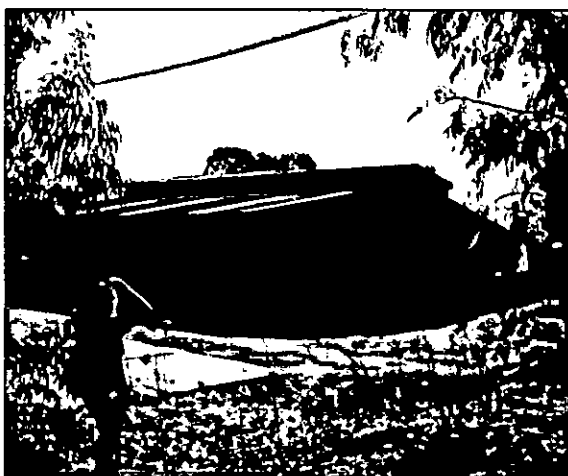
8. שקל"ית

9. מפקדה ראשית

11. מבנה נטוש

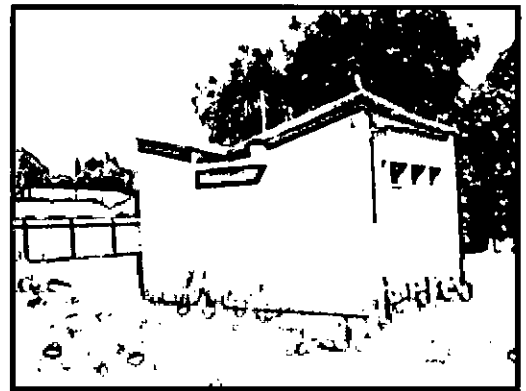
12.

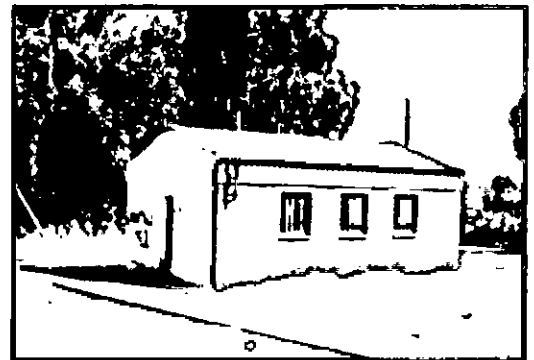
10. בית כנסת

סקר שימור מחנה 80

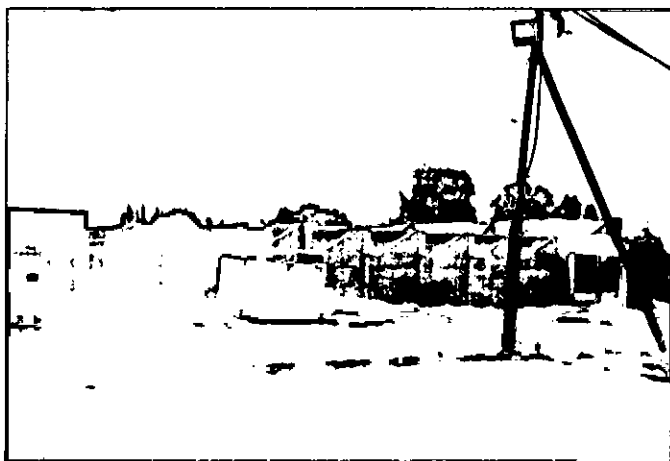
מבנים במחנה - המשך

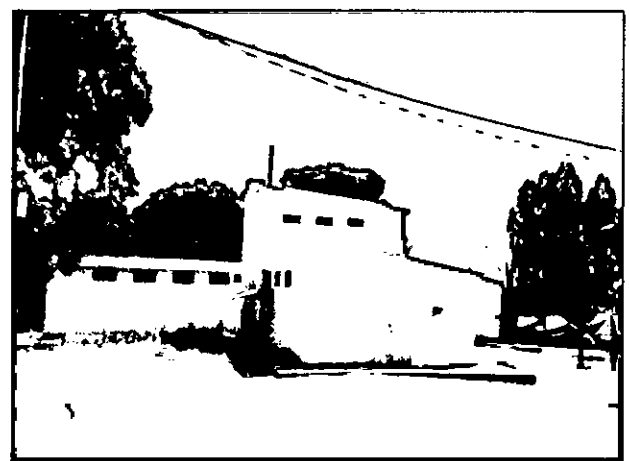
13.

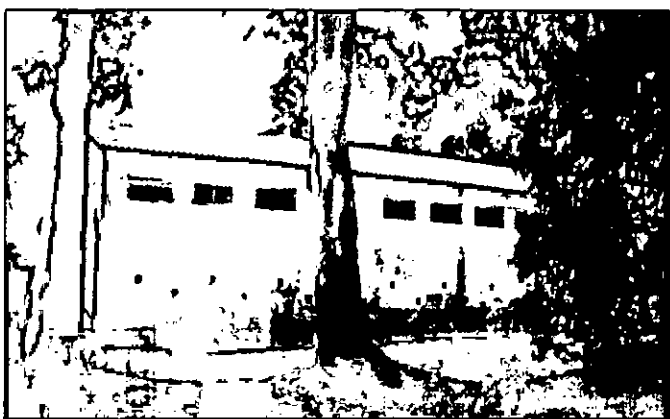
14. תגלחות

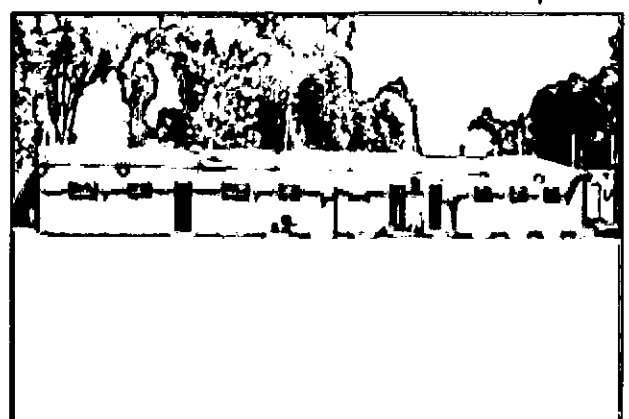
17. מטווח ירי

15. מקלחות

18. מבנה נטוש

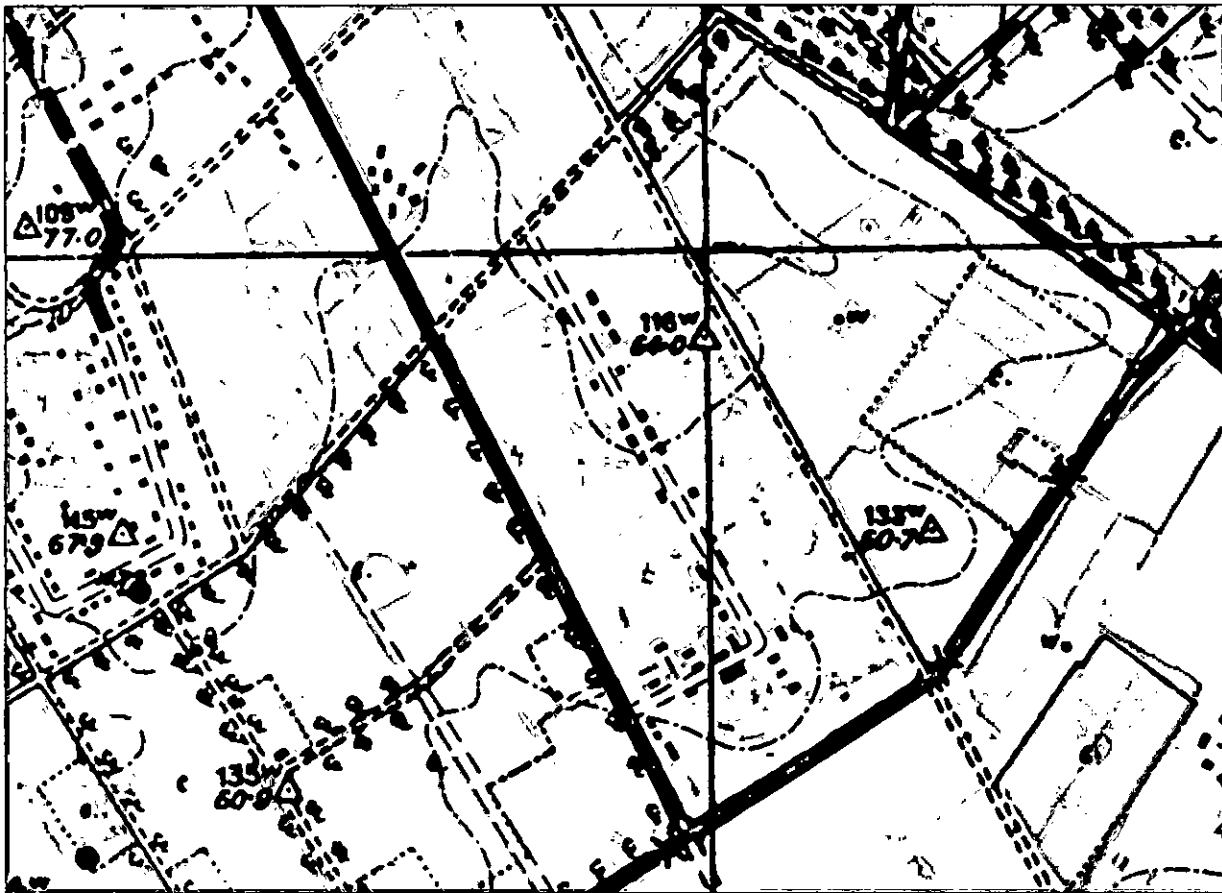
16. משרדים

סקר שימור מחנה 80

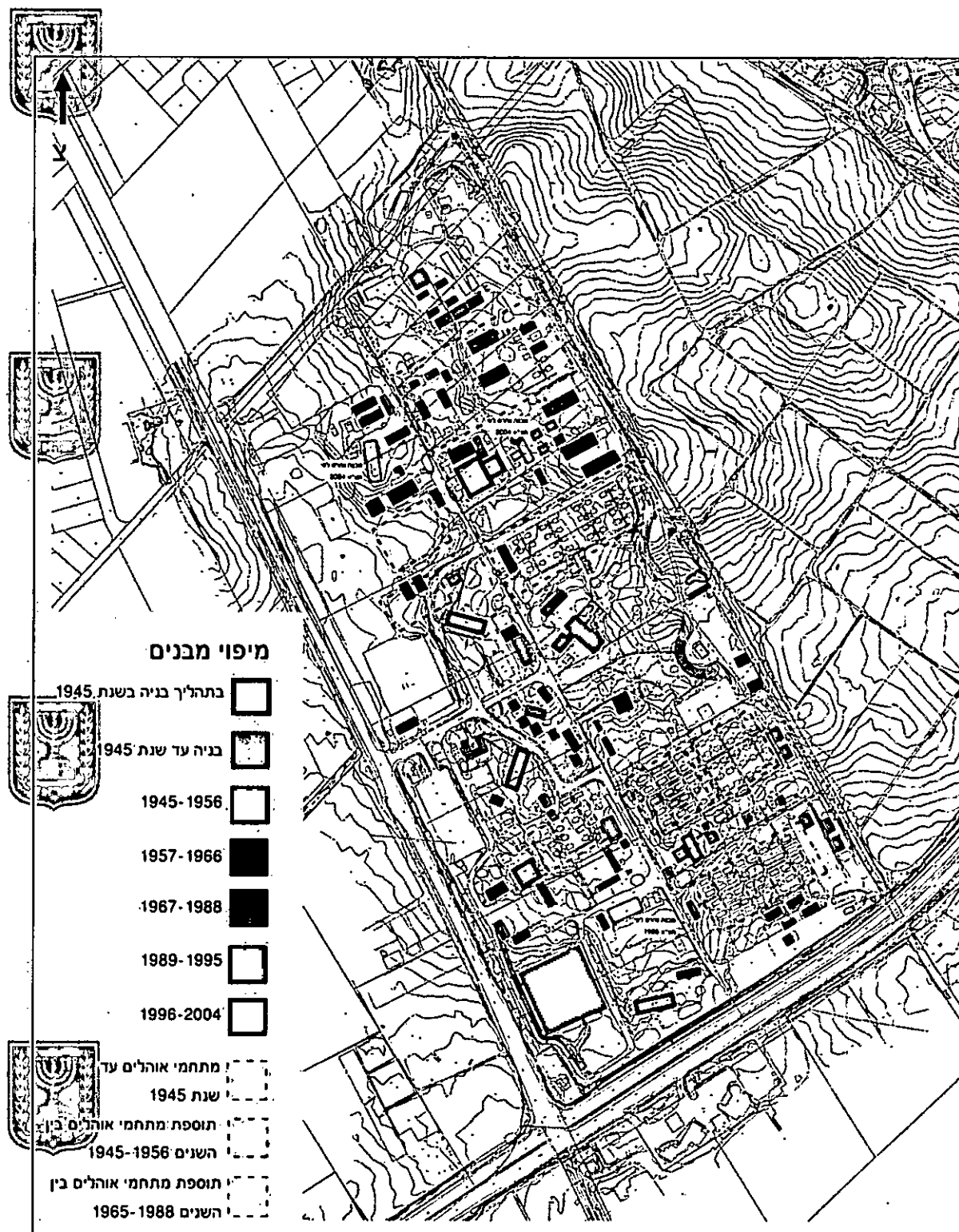
ניתוח האתר

קומפילציה, תצ"א משנת 1945 ומפת מדידה עדכנית
בקומפילציה ניתן לראות בברור את תשתית הדרכים ההיסטורית של המחנה המשמשת אותו גם כיום,
כולל הכיכר שנוצרה בהצטלבות בין הדרכים. לפי תצלום האוויר נראה כי המחנה הבריטי עוד בשלב
בניה, נראים מבנים בשלב יסודות וחלקם ללא גג.

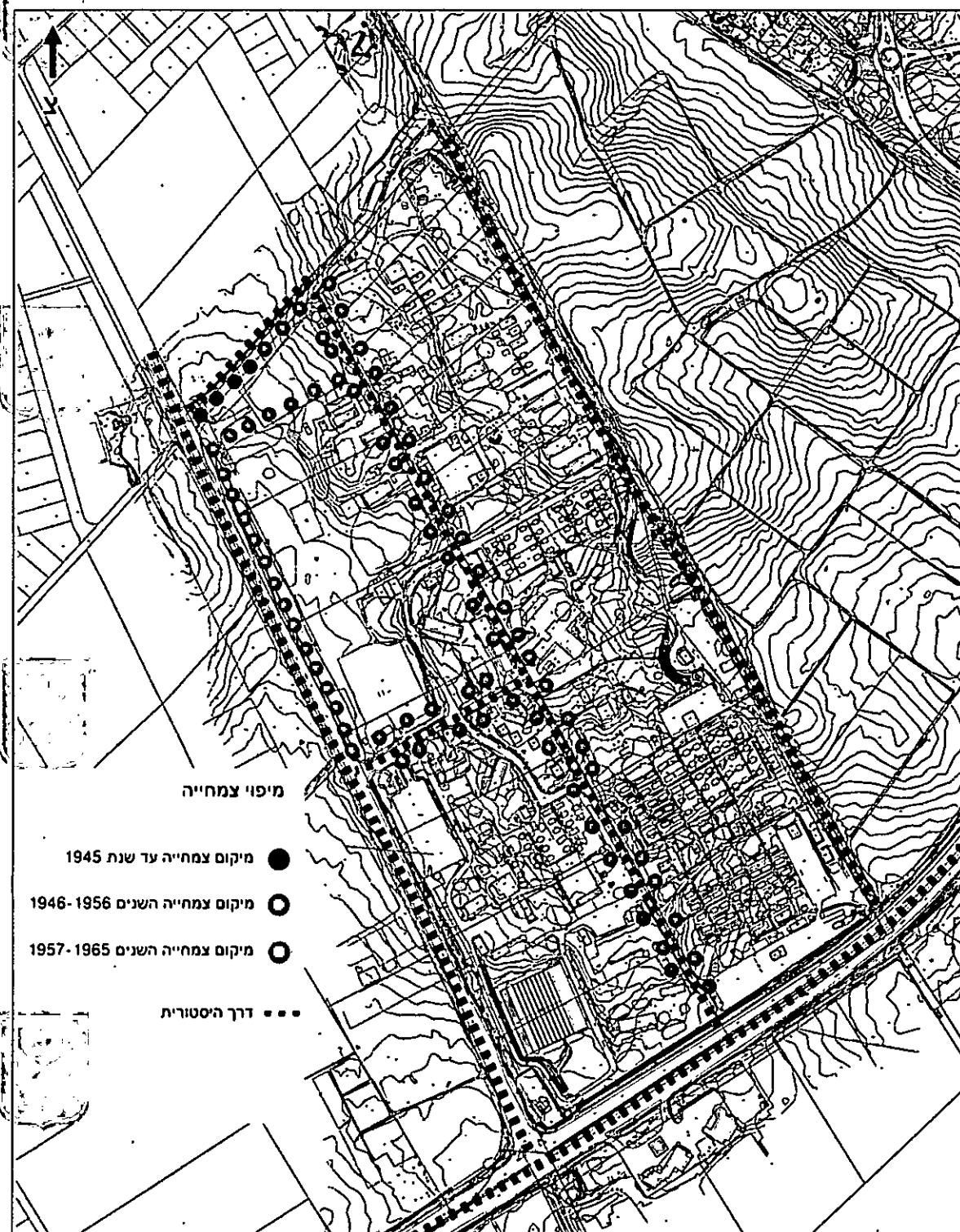

קומפילציה, תצ"א משנת 1945 ומפה משנת 1932 ועידכונים הכוללים מיפוי מטעי פרי הדר בשנת 1934 והוספת דרכים ראשיות בשנת 1938. ניתן לראות במפה זו את הדרכים התוחמות את שטח המחנה מדרום וממערב וכן את הצירים הראשיים הקיימים כבר בשנות ה-30. בחלק מהשטחים החקלאיים ניתן לראות שקיימת כבר חלוקה לחלקות. בתוך המחנה מסומנים מספר מבנים לאורך ציר האורך וציר הרוחב החוצים את המחנה, נראה כי הרבה מהמבנים המסומנים במפה אינם המבנים הנראים בתצ"א משנת 1945.

מיפוי ותארוך מבנים על פי תצ"אות, מפות היסטוריות ומפות בינוי. במתחם מחנה 80 קיימים מבנים מכל שלבי קיומו. של המחנה החל בבניה מהתקופה הבריטית ועד ימינו. לפי תפרוסת המבנים הקיימים קשה להגדיר מתחמים בנויים ברורים אלא יותר מבנים בודדים או מקבצי מבנים. ניתן לראות כי בשנות ה-80 חלה האצה של בניה, בעיקר מבני מגורים לסגל הצה"ל.

סקר שימור מחנה 80

מיפוי ותארוך צמחיה ודרכים היסטוריות על פי תצ"א, מפות היסטוריות ומפות בינוי. במתחם מחנה 80 קיימת צמחיה רבה מכל שלבי קיומו החל מהתקופה הבריטית ועד ימינו. מרבית העצים היוצרים את שדרות המחנה הם עצי אקליפטוס, אך ניתן לראות גם וושינגטוניות, ברושים ואורנים. את הצמחיה והדרכים ניתן להגדיר במתחמים לפי מיקום ותיארוך. למערך הדרכים ההיסטוריות חשיבות גם בהיבט של המבטים והניצפות בתוך, מתוך ואל המתחם.

סקר שימור מחנה 80

גבול גוש

גבול חלקה

גבול שטח שיפוט

גבול תכנית

עץ לעקירה

עץ להטחקה

עץ לשימור

עץ מסומן שאינו כולל בסקר

פרט יוצא דופן לשימור

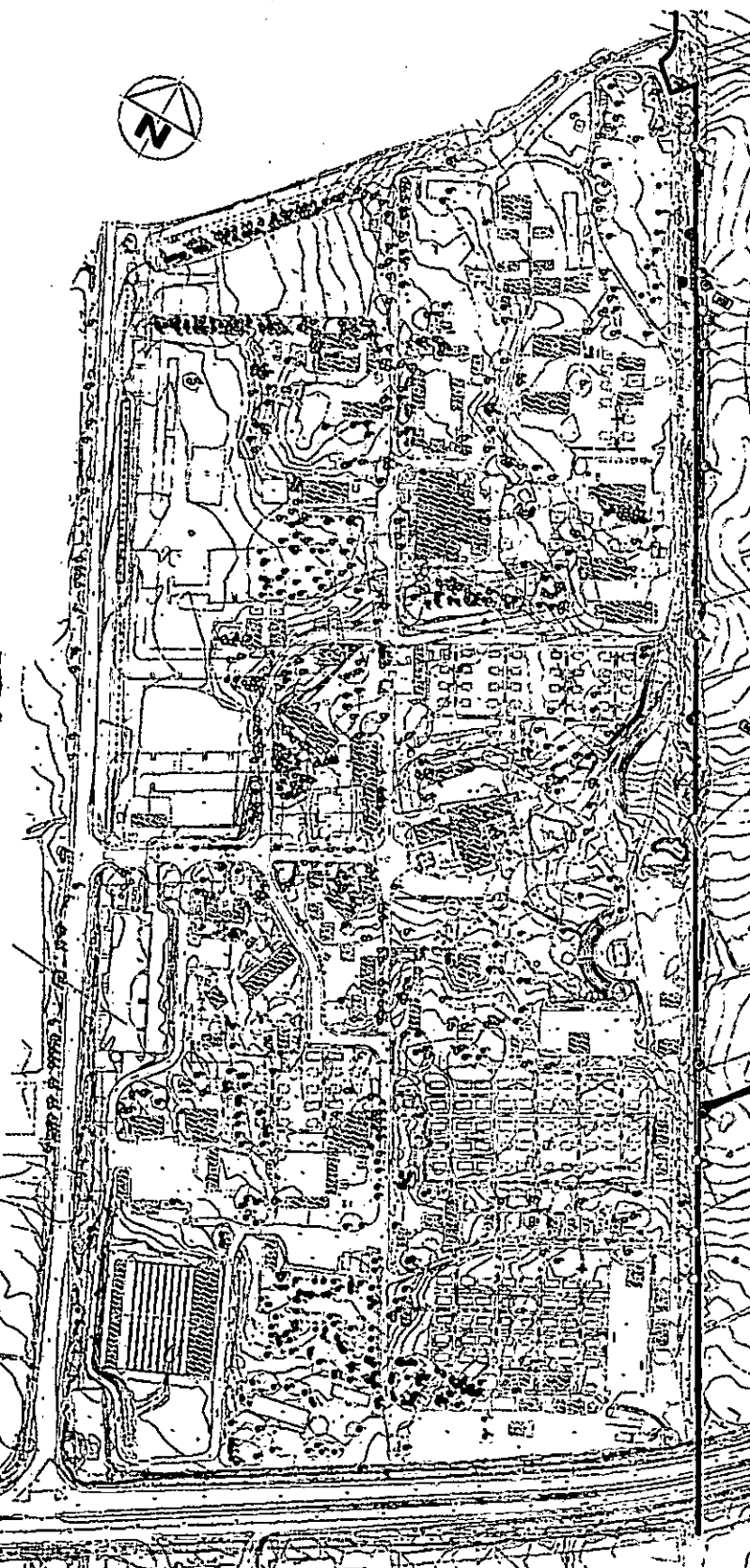
קבוצת עצים לעקירה

קבוצת עצים להטחקה

קבוצת עצים לשימור

רח' יהודה-מלך 2 פ"ח הבית
04-6577430
00-6577461
www.kaner-arch.co.il
office @ kaner-arch.co.il

משה לנר
אדריכל נוף
אדריכלות נוף | תכנון פנימי | תיעוד עירוני

סקר צמחיה למחנה 80 נעשה ע"י חנוך בורגר אגרונומים בע"מ עבור משה לנר אדריכלי נוף. מצורפת מפת מיפוי עצים. לסקר צמחיה מלא ראה נספח סקר עצים בוגרים המצורפים למסמכי התכנית.

סקר שימור מחנה 80

טבלת עצים במחנה מתוך הנספח סקר עצים בוגרים:

סוג העץ	שם לטיני	סכום כולל
אורן הסלע	<i>Pinus pinea</i>	2
אורן ירושלים	<i>Pinus halepensis</i>	31
אזדרכת מצויה	<i>Melia azedarach</i>	3
איקליפטוס - מינים שונים	<i>Eucalyptus spp</i>	43
איקליפטוס המקור	<i>Eucalyptus camaldulensis</i>	890
איקליפטוס מ.ל.מ.	<i>Eucalyptus</i>	11
אראוקריה רמה	<i>Araucaria heterophylla</i>	7
ברוש מצוי	<i>Cuperssus sempervirens</i>	182
ברכיטון צפצפתי	<i>Brachychiton populneus</i>	2
וושניגטוניה חסונה	<i>Washingtonia robusta</i>	12
זית אירופי	<i>Olea europaea</i>	6
כליל החורש	<i>Cercis siliquastrum</i>	2
סיגלון עלי-מימוסה	<i>Jacaranda mimosifolia</i>	5
סיסם הודי	<i>Dalbergia sissoo</i>	2
פיקוס בנימינה	<i>Ficus benjamina</i>	3
פיקוס השדרות	<i>Ficus microcarpa</i>	2
פיקוס מעוקם	<i>Ficus obliqua</i>	1
פלפלון דמוי-אלה	<i>Schinus terebinthifolius</i>	1
קזוארינה שבטבטית	<i>Casuarina equisetifolia</i>	11
קליסטמון הנצרים	<i>Callistemon viminalis</i>	3
תמר מצוי	<i>Phoenix dactylifera</i>	1
תמר קנרי	<i>Phoenix canariensis</i>	2
סכום כולל		1225

עצי אקליפטוס במחנה 80.

סקר שימור מחנה 80

הערכת האתר

רקע

מחנה 80 ממוקם דרומית ליישוב פרדס חנה-כרכור, האתר ההיסטורי הוא מתחם מחנה צבאי שראשיתו בתקופת המנדט הבריטי. שטח המחנה גובל בצידו המערבי בשדרות הנדיב שהינו רחוב היסטורי ומרכזי בפרדס חנה-כרכור, וגובל מצידו הדרומי בדרך ראשית היסטורית – 'דרך ואדי ערה'. סיפור מחנה 80 הוא חלק אחד בסיפור מערך הבסיסים הצבאיים שהוקמו בארץ בתקופת המנדט הבריטי אשר חלקם ממשיכים לשמש את זרועות הבטחון עד ימינו. מחנה 80 יועד מראשיתו לצרכים צבאיים, מבנה המחנה על מרכיביו השונים השתנה בהתאם לצרכים אלו.

הערכה היסטורית-תרבותית-חברתית

למחנה 80 היתה השפעה על ההתפתחות התרבותית-חברתית של פרדס חנה וכרכור בעיקר בשל הקשר בין הקמת המחנה לפרנסת המתיישבים וחיי החברה שלהם. הצורך של הבריטים בהקמת המחנה תוך שימוש בתושבים המקומיים ככח עבודה לבנייתו הפך את תושבי האזור ל'שותפים' ומעורבים בנעשה במחנה ונוצרו יחסי מסחר ותרבות.

הערכה אדריכלית-סביבתית

לפי ממצאי סקר זה, המתבסס בעיקרו על תצלומי אויר ומפות היסטוריות של האזור, נראה כי תשתיות הדרכים הראשיות סביב ובתוך מחנה 80 וכן גבולות המחנה נשמרו מימי ראשית המחנה ועד ימינו, מכאן נובעת חשיבות השימור של צירים אלו בתכנון עתידי. ניתן לחלק את המבנים הקיימים בשטח מחנה 80 לשש תקופות בניה עיקריות (עפ"י תצ"אות):

בניה עד שנת 1945

1945-1956

1957-1966

1967-1988

1989-1995

1996-2004

במרחב מחנה 80 קיימים מבנים מתקופות בניה שונות, בעלי מאפיינים אדריכליים שונים. על בסיס בחינת תצלומי אויר, מפות היסטוריות וסיור בשטח ניתן להעריך כי מרבית המבנים הקיימים כיום במחנה נבנו בשנים שלאחר 1948, לאחר הקמת מדינת ישראל והפיכת המחנה לבסיס צה"ל. חלקם הגדול של המבנים נבנו בשנות ה-60 המאוחרות ולאחר מכן. במחנה קיימים עדיין מספר מבנים שהוקמו לפני 1948, מבנים המשויכים לתקופה הבריטית. מבנים אלו מתאפיינים בבניה צבאית "פשוטה": מבנה מלבני, בד"כ קטן מימדים, חד קומתי, בנוי לבני סיליקט וקונסטרוקציית בטון.

סקר שימור מחנה 80

שונה במאפייניו האדריכליים הוא מבנה בית הכנסת של המחנה הממוקם במרכז שטח המחנה. בית הכנסת נבנה בשנות ה 60 של המאה ה 20, חזותו השונה בולטת על רקע פשטות מבני הצבא והאוהלים הפזורים בשטח, בסקירת ארכיונים לא נמצאו תכניות אדריכליות מקוריות של מבנה בית הכנסת ולא ידוע מי אדריכל המבנה.

בשטח המחנה קיימים עצים רבים, בעיקר עצי אקליפטוס הנראים בתצלומי האויר כבר בשנות ה 50. שדרות האקליפטוסים מהווים חלק בלתי נפרד ממכלול מרחב המחנה ומהווים את התשתית העיקרית של "רוח המקום". הדבר בולט במיוחד לאורך צירי התנועה החוצים את מחנה לאורכו ולרוחבו, צירים שבעיקרם קיימים מראשית הקמת המחנה.

ערכי השימור במרחב מחנה 80 נכנסים תחת המושג "רוח המקום", מושג זה בא לידי ביטוי בשטח המחנה בשני מרכיבים פיזיים עיקריים:

1. תשתית הדרכים

2. שדרות וחורשות עצים

מרכיבים אלו ניתנים גם להגדרה כמתחמים לשימור.

מרחב מחנה 80 מכיל כיום מבנים מתקופות שונות, חלקם מימי הקמת המחנה, אך מרביתם נבנו מסוף שנות ה 60 ועד ימינו. ייחודו של מרחב המחנה הוא בעיקר בתשתית הדרכים ובצמחיה ההיסטורית שבו. שימור תשתית הדרכים הראשיות עם הצמחיה שלאורכן תביא לידי ביטוי את ערכי האתר ותאפשר, תוך תכנון מושכל המשלב ערכים אלו, לשמור על "רוח המקום".

סקר שימור מחנה 80

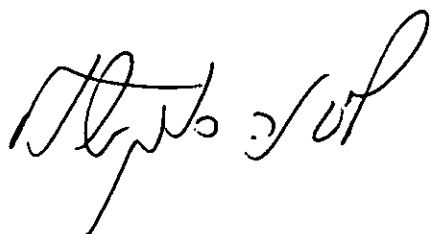
הצהרת עורכת המסמך

אני החתומה מטה אדריכלית ליבנה שואף-רון מס' ת.ז. 023805484

מצהירה בזאת לאמור:

1. אני ערכתי את סקר השימור עבור מחנה 80 בפרדס חנה-כרכור.
2. אני בעלת ההכשרה והמומחיות הדרושים לערוך מסמך זה, לפי המסמך המצורף.
3. אני ערכתי את המסמך בעצמי.
4. אני אחראית להכנת המסמך ולתוכנו, לרבות הנתונים וההערכה המופיעים בו.
5. אני מאשרת כי למיטב ידיעתי המקצועית, הנתונים נכונים ותואמים את ההנחיות שנתן מוסד התכנון ביום 4.3.2008.
6. הצהרה זו ניתנה ביום 15.06.2014

חתימת המצהירה

סקר שימור מחנה 80

מקורות מידע

מקורות מידע

ארכיונים

ארכיון אגף ההנדסה והבינוי, יחידת השימור צה"ל
ארכיון צה"ל
אנדרטת הנח"ל
ארכיון רשות העתיקות
בית הראשונים- המרכז לתולדות פרדס חנה כרכור
'יד אבנר' – המחלקה לגאוגרפיה, אוניברסיטת תל אביב
מפ"י, המרכז למיפוי ישראל, מחלקת תצלומי אוויר

ספרים ועיתונות:

"בילויים, שתייה ושיחות לתוך הלילה" / יעל קוק מתוך כתב העת: "עת-מול" גיליון מס' 218, עמ' 12-14

אתרי אינטרנט:

אתר ההנצחה ומורשת הנח"ל
אתר האצ"ל
ויקיפדיה

מקורות נוספים

מועצה מקומית פרדס חנה כרכור
תכנית מתחם של אדר' נעמן בלקינד
מש"קיות מחנה 80
גב' תלמה לוי, גב' צביה גורש - בית הראשונים, המרכז לתולדות פרדס חנה – כרכור
מר אנגלביץ יצחק – היסטוריון הנח"ל
מר זכריה בן דוד, תושב ותיק פרדס חנה כרכור

וִיקטֹור פִּילרסֶקִי

רשות מקרקעי ישראל - מרחב חיפה